

Vårdföretagarnas Assistansbarometer

februari 2025

Innehållsförteckning

1. Månadens specialstudie: Skillnader mellan Sveriges län avseende kvinnor med statlig assistansersättning
2. Månadsutveckling, januari 2025
3. Assistansbrukare och assistansutförare 2015-2024
4. Ersättning, kostnader och resursanvändning 2015-2024
5. Sysselsättning och löneläge 2014-2024
6. Vårdföretagarnas förslag för förbättring av den personliga assistansen
7. Viktiga frågor för Vårdföretagarna inom den personlig assistansen
8. Lagstiftning personlig assistans

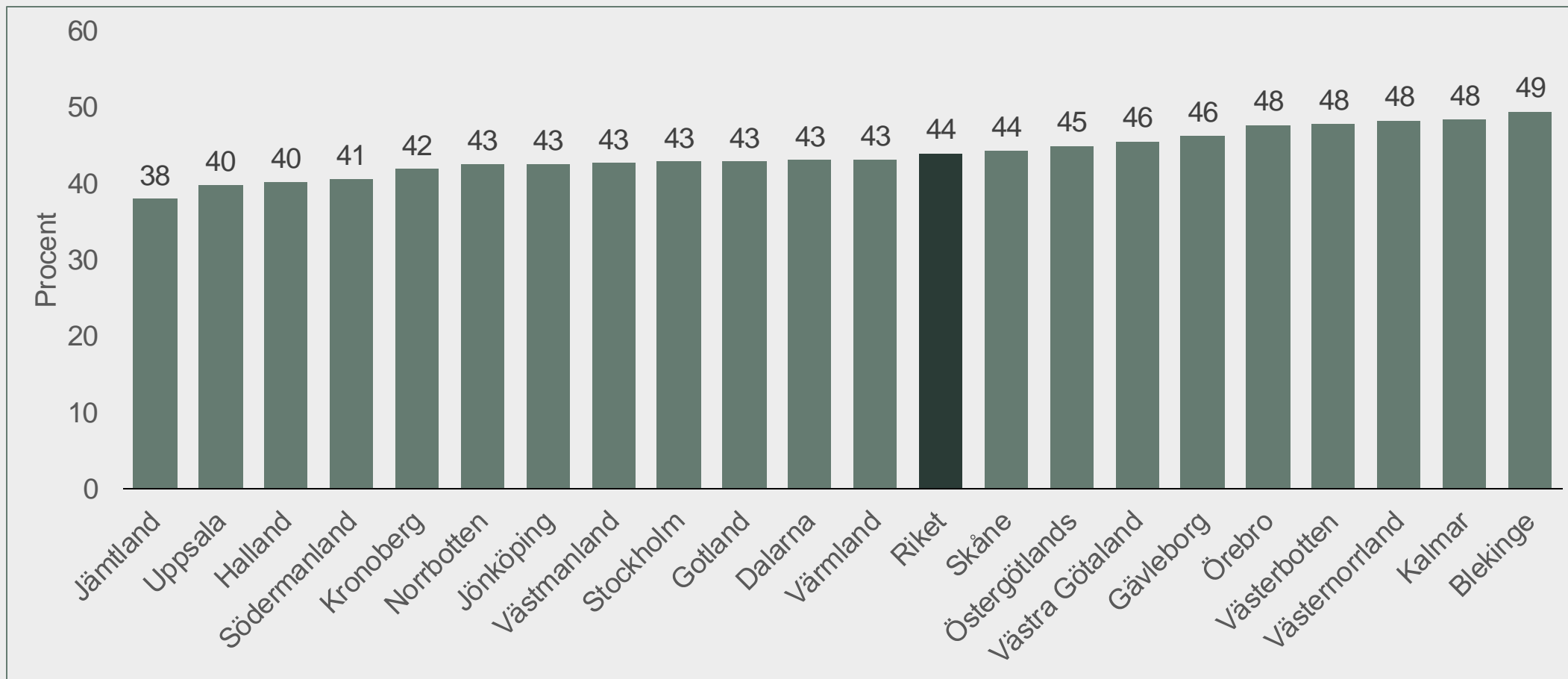
1. Månadens specialstudie: Skillnader mellan Sveriges län avseende kvinnor med statlig assistansersättning

Månadens specialstudie: Skillnader mellan Sveriges län avseende kvinnor med statlig assistansersättning

- Färre kvinnor än män har statlig assistansersättning i samtliga Sveriges 21 län.
- Störst är skillnaden i Jämtlands län där endast 38 procent av de med statlig assistansersättning i januari 2025 var kvinnor.
- Det är stor skillnad mellan landets län i hur stor andel av samtliga kvinnor i länet som har statlig assistansersättning.
- I Jämtlands län hade endast 75 kvinnor per 100 000 kvinnor statlig assistansersättning i januari 2025. Det kan jämföras med Norrbottens län där 160 kvinnor per 100 000 kvinnor hade statlig assistans.
- Andelen och antalet kvinnor med statlig assistansersättning har minskat i samtliga Sveriges län den senaste 10-årsperioden.
- Störst minskning av andelen har det varit i Jämtlands län där andelen kvinnor med statlig assistansersättning har minskat med hela 49 procent mellan januari 2016 och januari 2025.
- Minst nedgång har det varit i Västmanlands län där andel minskat med 12 procent på 10 år.

Färre kvinnor än män har statliga assistansersättning i samtliga Sveriges län

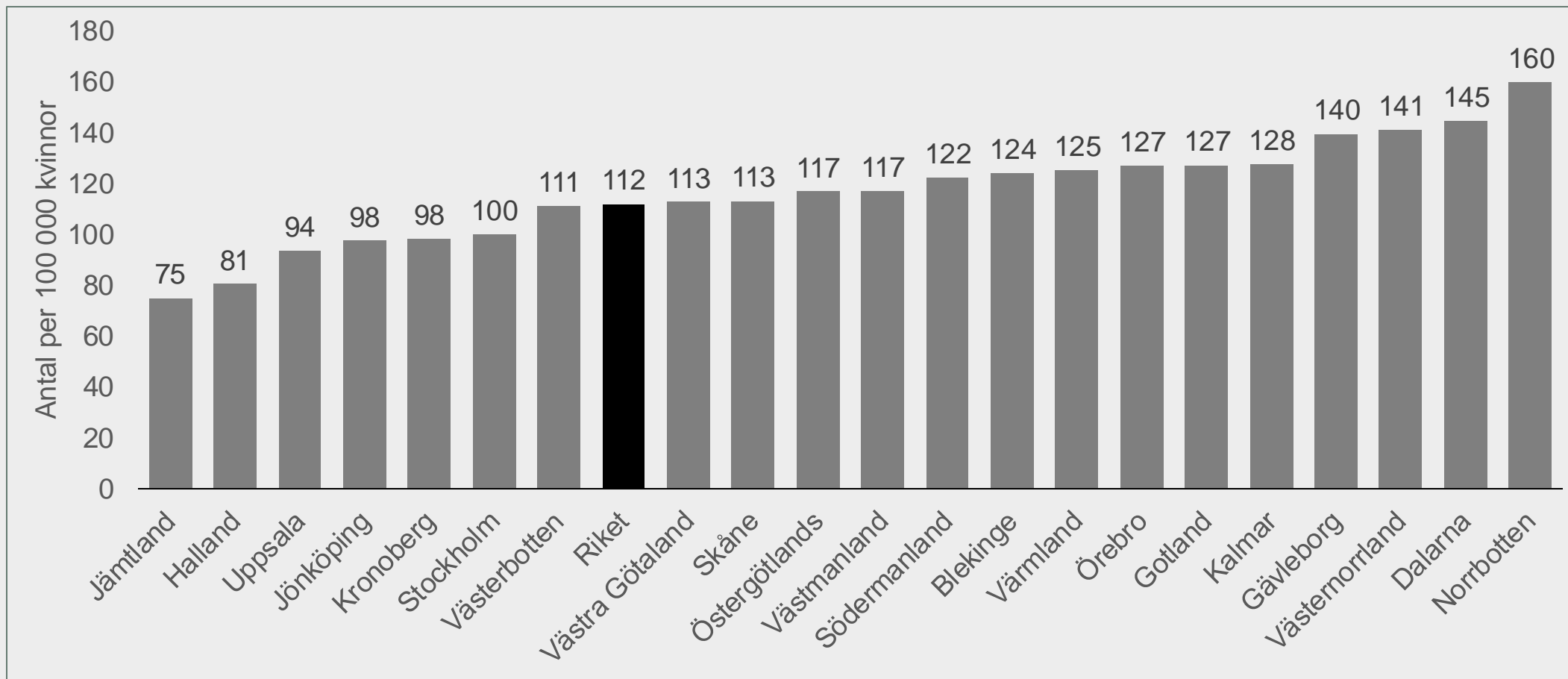
Andel kvinnor som har statlig assistansersättning i Sveriges 21 län i januari 2025

Källa: Försäkringskassan

Mycket stora skillnader mellan länen i antalet kvinnor i relation till samtliga kvinnor i länet som har statlig assistansersättning

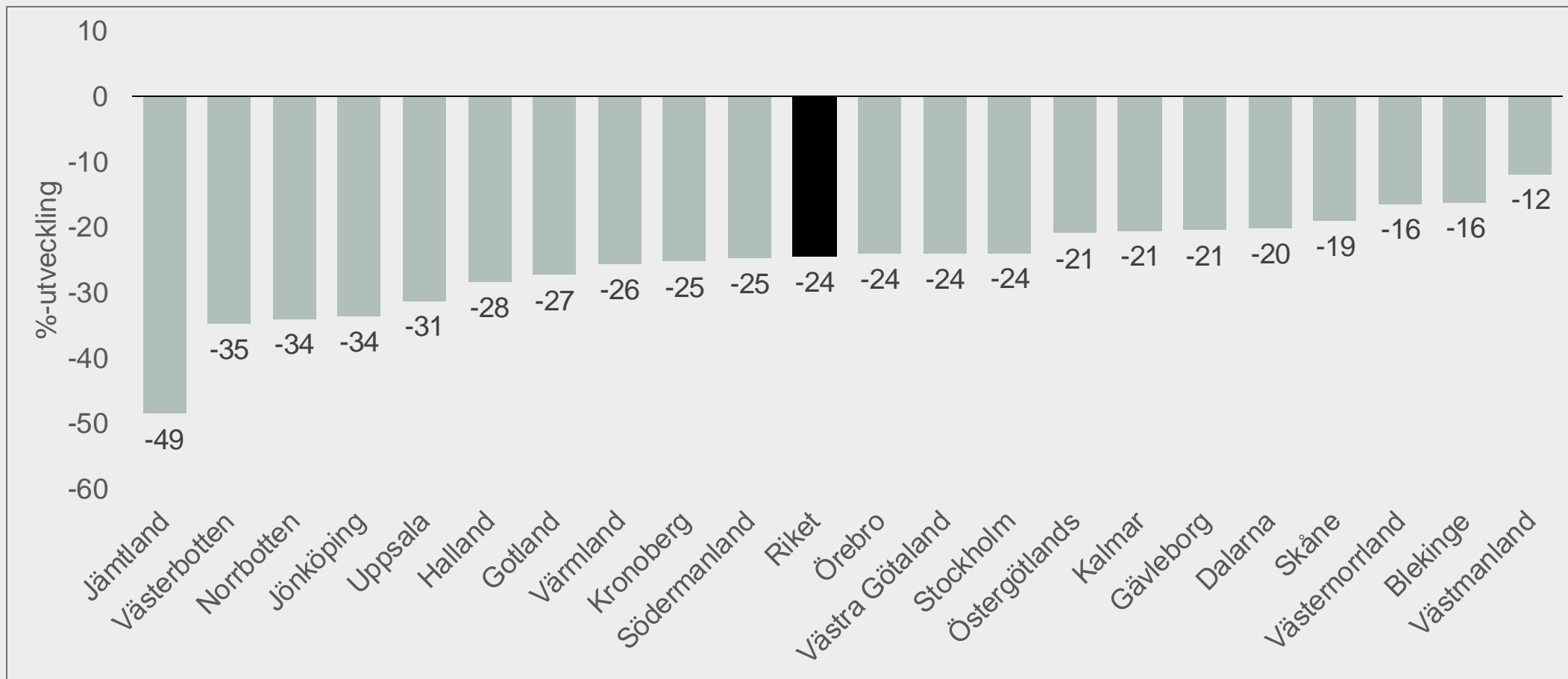
Antal kvinnor per 100 000 kvinnor som har statlig assistansersättning i Sveriges 21 län i januari 2025

Källa: Försäkringskassan & SCB

Stor minskning i samtliga län den senaste 10-årsperioden i andelen kvinnor i relation till samtliga kvinnor som har statlig assistansersättning

Procentuell förändring i andelen kvinnor i relation till samtliga kvinnor med assistansersättning i Sveriges 21 län perioden januari 2016 - januari 2025

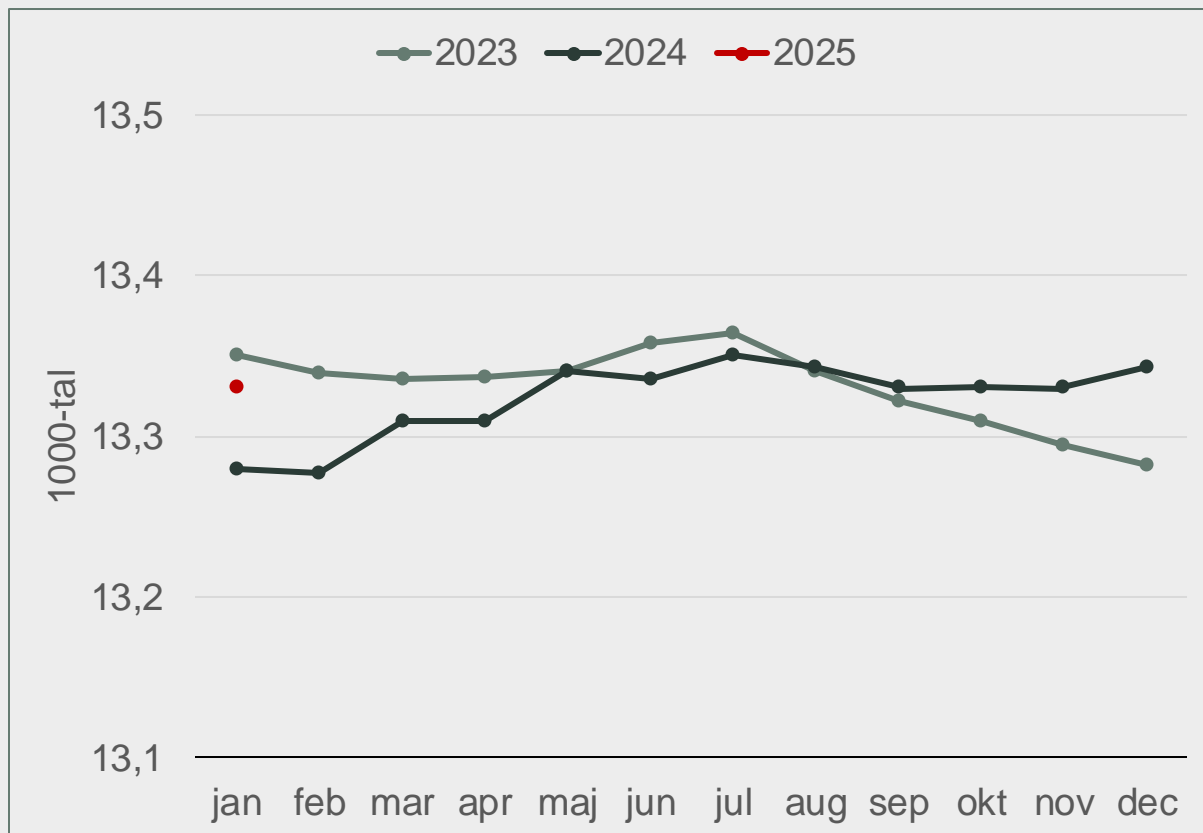

Källa: Försäkringskassan & SCB

2. Månadsutveckling, januari 2025

Antal brukare

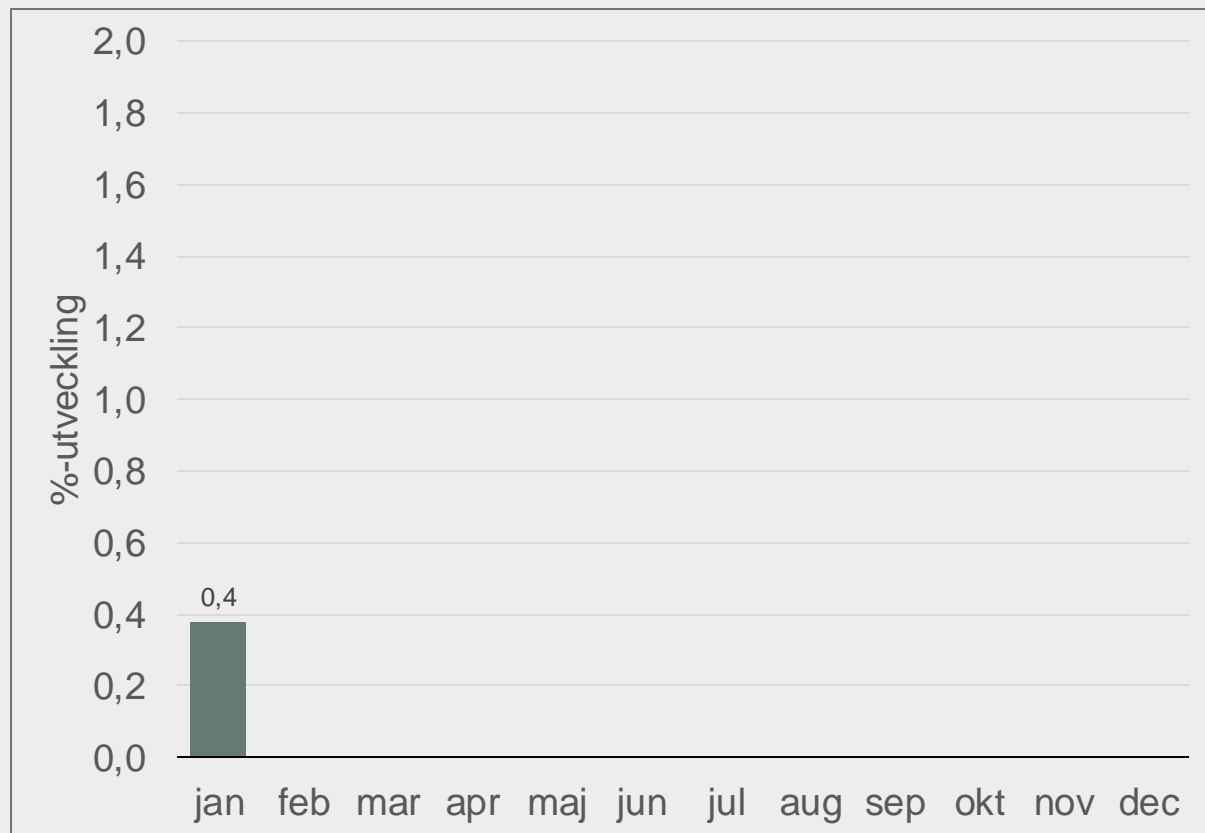
Antal brukare med statlig assistansersättning

Antal brukare med statlig assistansersättning var 13 330 i januari 2025. Det var 50 personer fler än motsvarande månad 2024 men 20 färre än januari 2023.

Källa: Försäkringskassan

Procentuell utveckling av brukare med statlig assistansersättning månad för månad under 2025 jämfört med motsvarande månader 2024

Under januari 2025 var antalet brukare med statlig assistansersättning 0,4 procent fler än motsvarande månad 2024.

Källa: Försäkringskassan

Antal och andel brukare fördelade per utförarkategori

Antal brukare med statlig assistansersättning fördelad per utförarkategori

9 600 av brukarna med statlig assistansersättning hade en privat utförare under januari 2025.

Andel brukare med statlig assistansersättning fördelad per utförarkategori

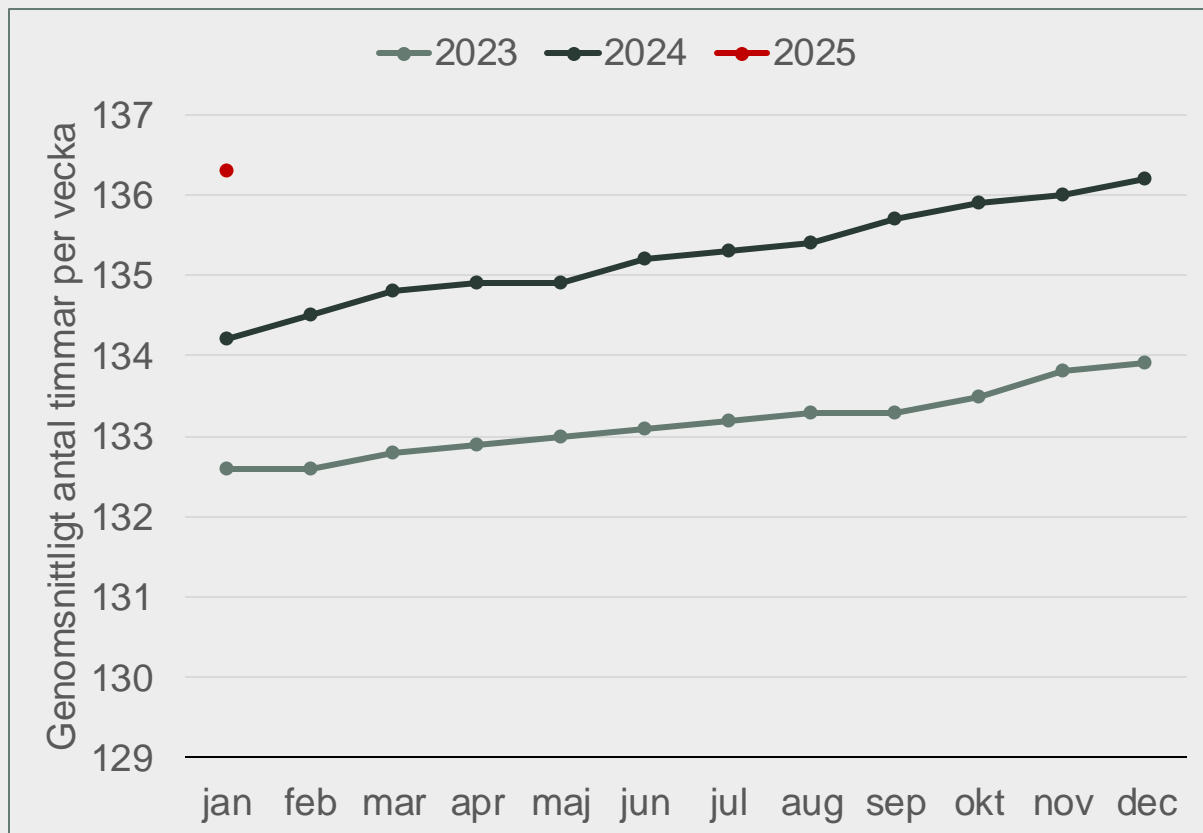
Andelen av brukarna som hade en privat utförare var 74 procent i januari 2025.

Källa: Försäkringskassan

Källa: Försäkringskassan

Genomsnittligt antal timmar per brukare och totalt antal timmar

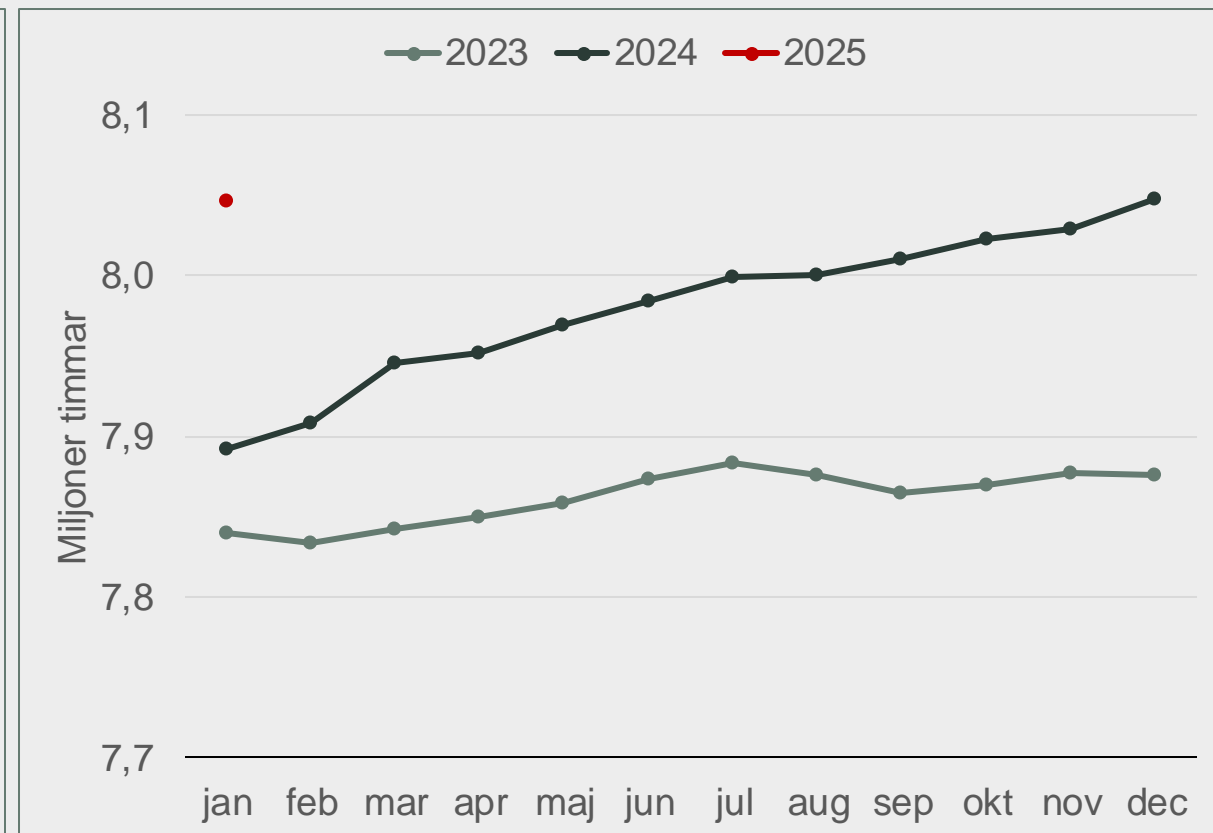
Genomsnittligt antal timmar statliga assistansersättning per brukare

Det genomsnittliga antalet timmar per brukare och vecka var 136,3 timmar i januari 2025. Det var 2,1 timmar fler än motsvarande månad 2024.

Källa: Försäkringskassan

Totalt antalet timmar* med statlig assistansersättning

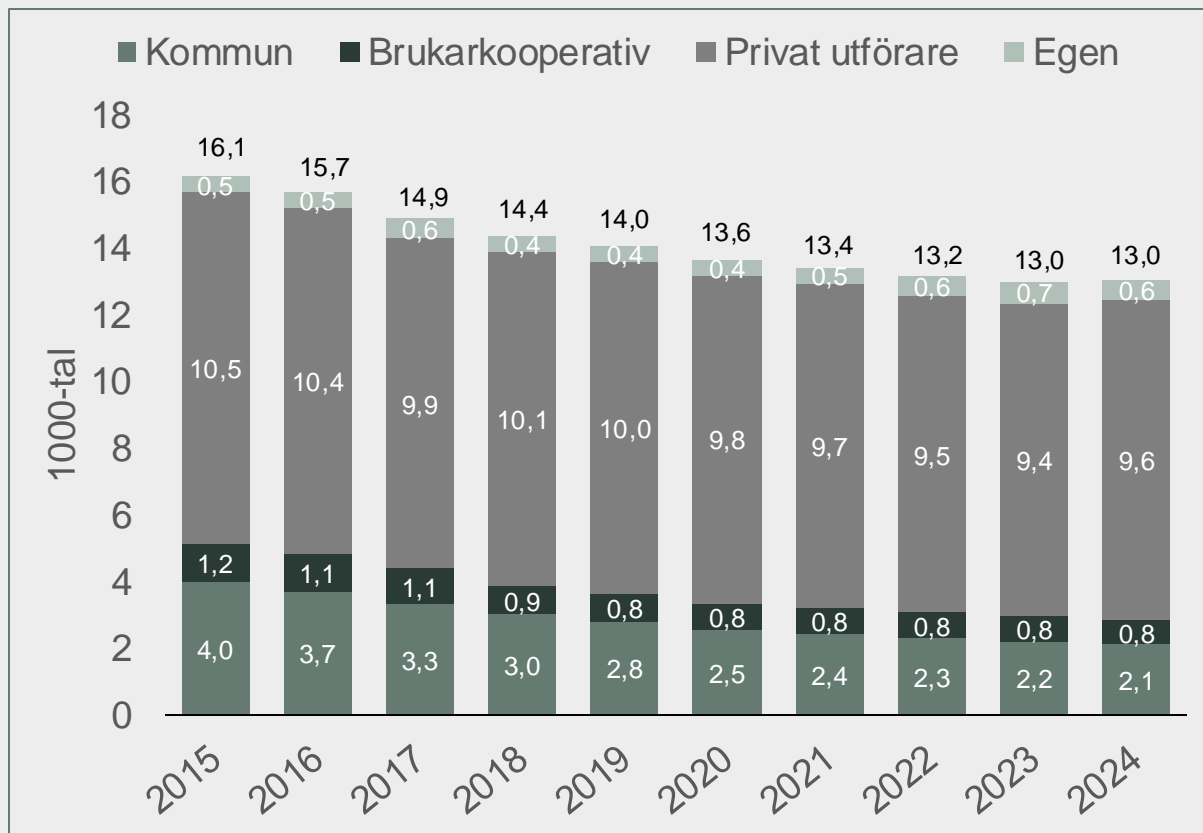
Det var totalt 154 000 fler assistanstimmar i januari 2025 jämfört med januari 2024.

Källa: Försäkringskassan

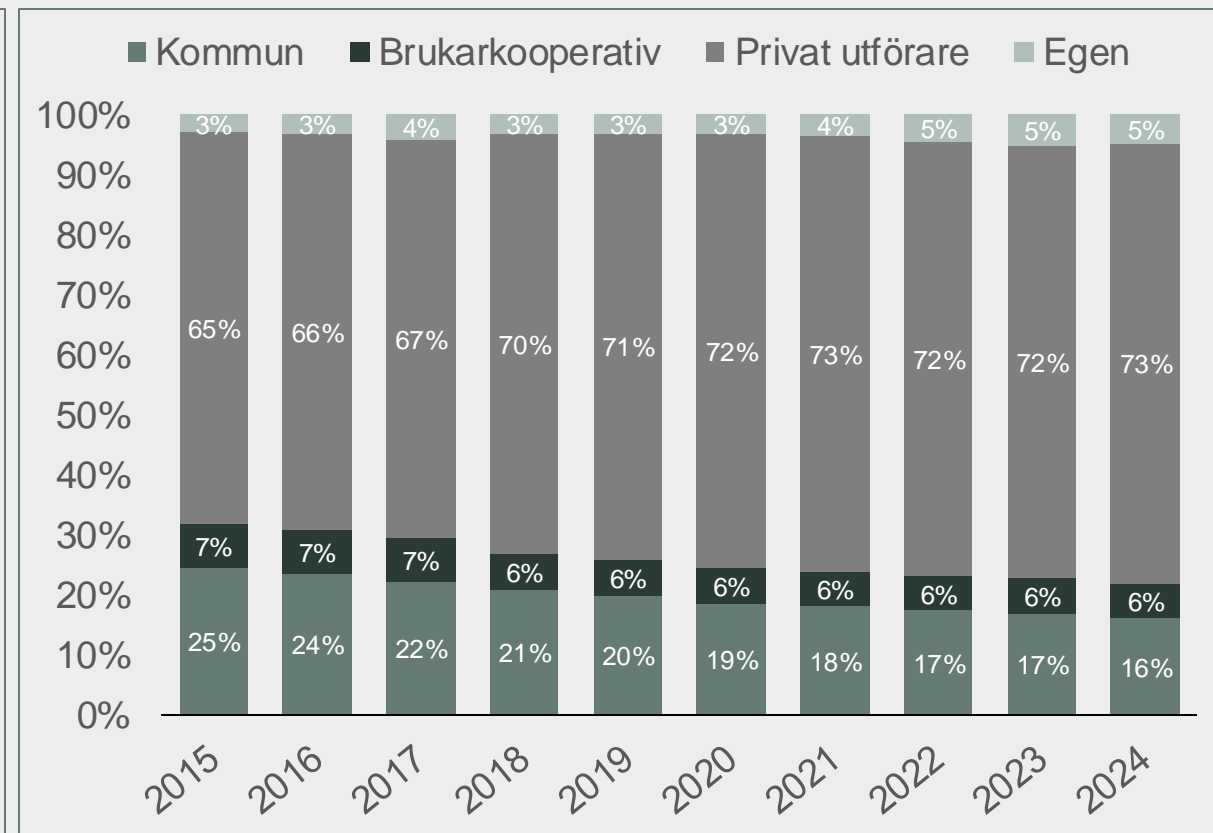
3. Assistansbrukare och assistansutförare 2014-2023

Antal och andel brukare fördelade per utförarkategori

Antal brukare med statlig assistansersättning fördelad per utförarkategori*

Andel brukare med statlig assistansersättning fördelad per utförarkategori

Efter att antalet brukare med statlig assistansersättning ökade kontinuerligt efter reformens införande 1994 skedde ett trendbrott 2014. Därefter har brukarna successivt minskat, från 16 100 år 2014 till 13 000 år 2024.

Källa: Försäkringskassan

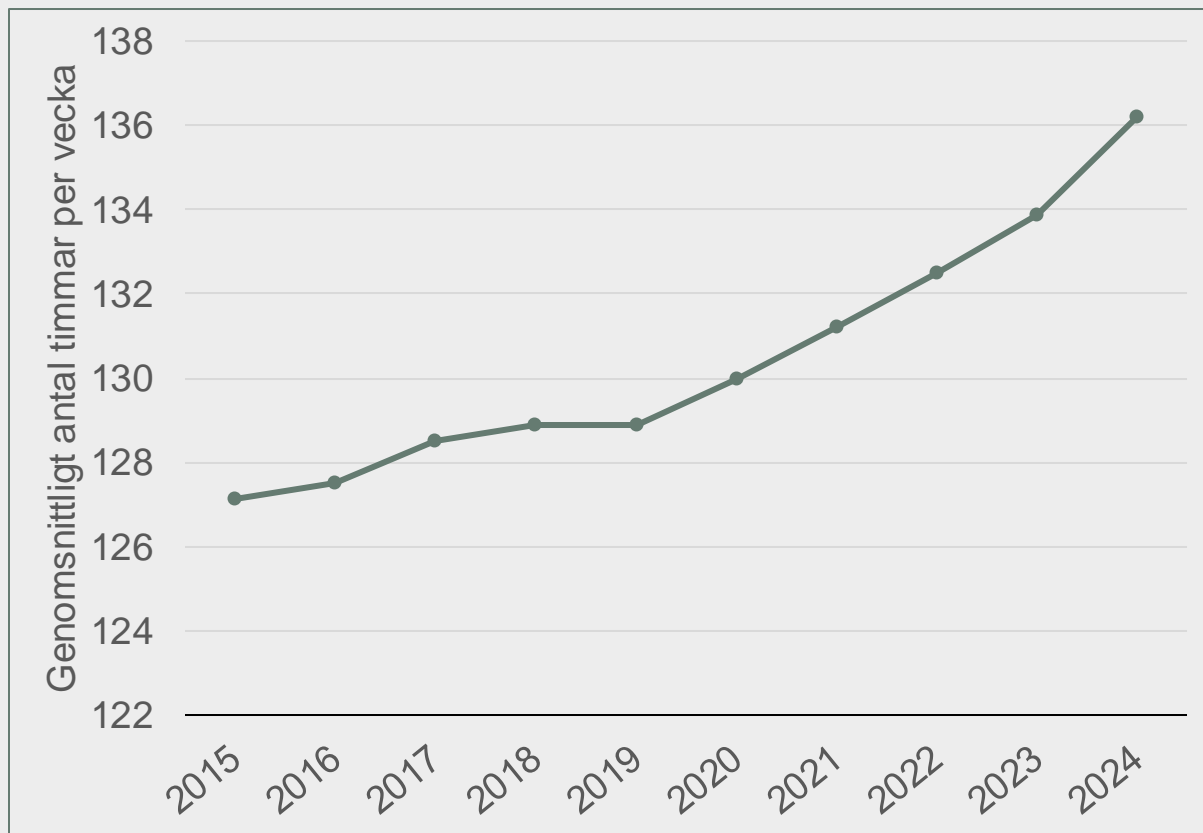
Det har skett en tydlig förändring i fördelningen av brukare på olika utförarkategorier de senaste 10 åren. Andelen hos privata utförare och egna utförare har ökat medan andelen med brukarkooperativ och framförallt kommunen som utförare har minskat.

Källa: Försäkringskassan

*Avser december respektive år. Summan baserad på utförarkategorier är någon lägre än totalen.

Genomsnittligt antal timmar per brukare och totalt antal timmar

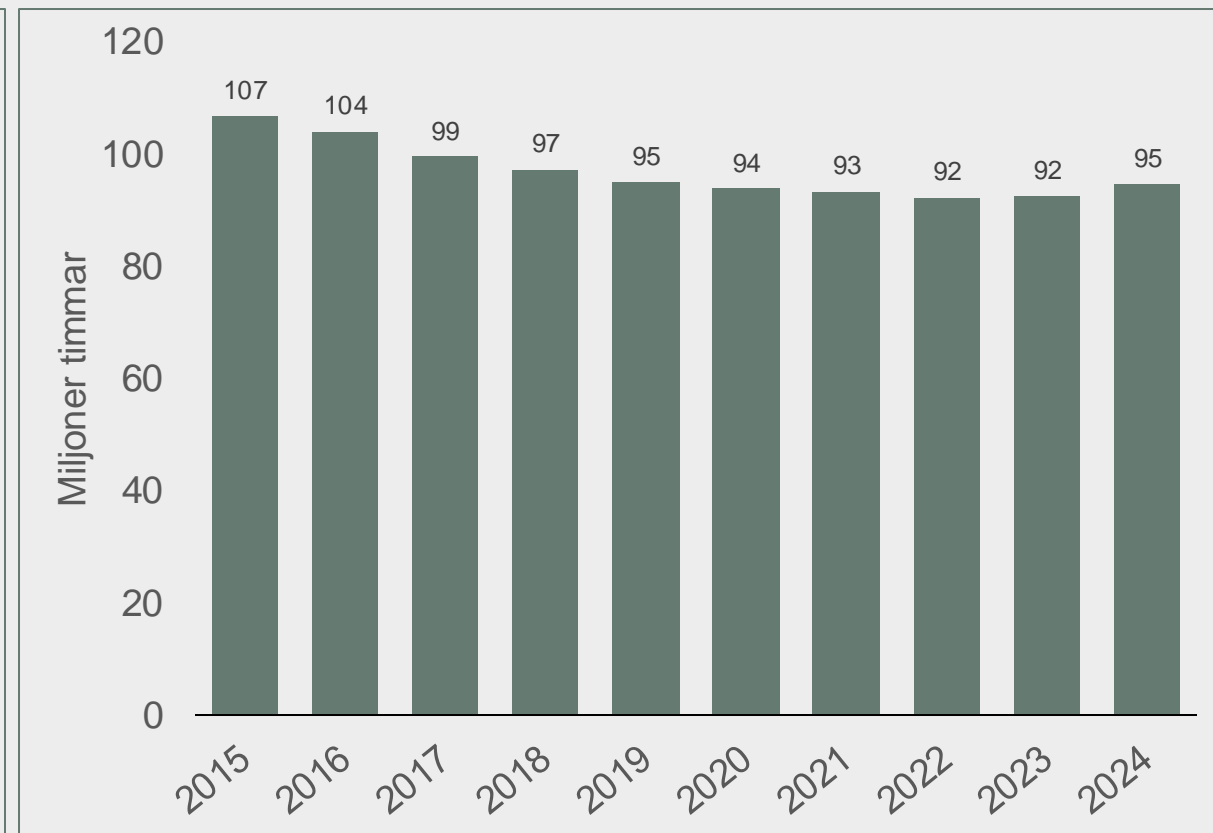
Genomsnittligt antal timmar statlig assistansersättning per brukare

Det genomsnittliga antalet assistanstimmar har ökat successivt bland brukarna under perioden 2015-2024. En förklaring är att de allt färre brukare som får statlig assistansersättning i genomsnitt har större behov då "nålsögat" för att få ersättning har minskat.

Källa: Försäkringskassan

Totalt antal timmar* statlig assistansersättning

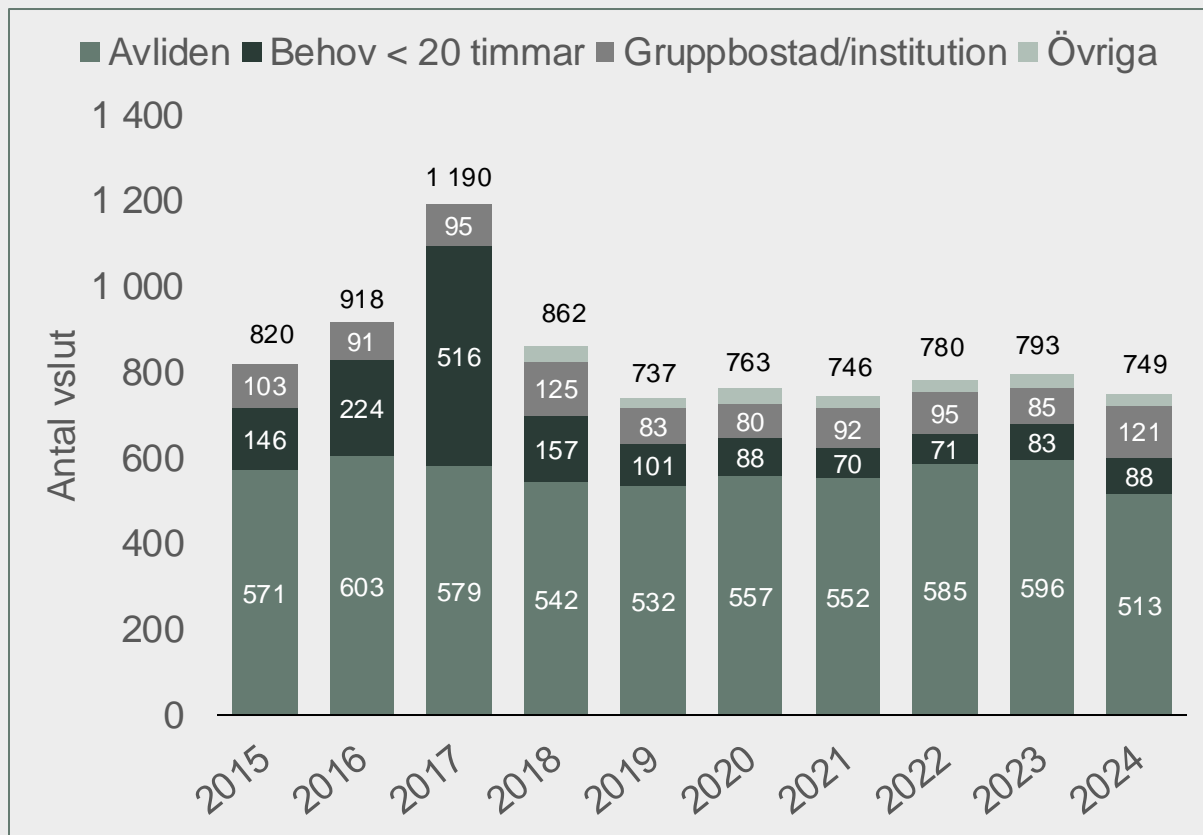
Trots att det genomsnittliga antalet assistanstimmar per brukare ökat under perioden 2015-2024 har det totala antalet assistanstimmar minskat med 12 miljoner timmar, motsvarande 9 procent. Orsaken är den kraftiga minskningen av antalet brukare under samma period.

Källa: Försäkringskassan

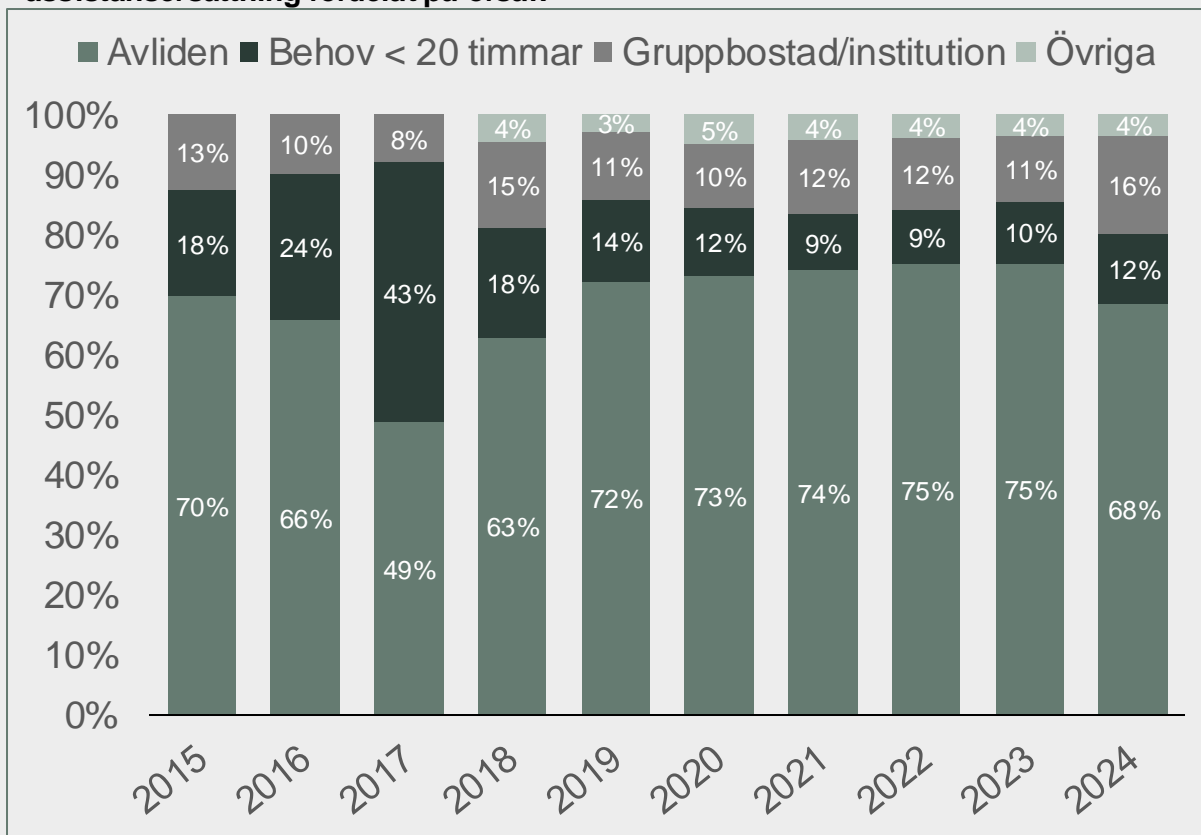
*Baserad på decemberuppgifter respektive år.

Antal och andel avslutade ersättningar fördelat på orsak

Antal avslutade ersättningar inom den statliga assistansersättning fördelat på orsak

Procentuell fördelning av antalet avslutade ersättningar inom den statliga assistansersättning fördelat på orsak

Det genomsnittliga antalet personer vars statliga assistansersättning har avslutats under perioden 2015-2024 har legat runt 800. År 2017 sticker dock ut då ersättningen för nästan 1 200 personer avslutades. Orsaken var att drygt 500 personer ansågs ha behov som understeg 20 timmar.

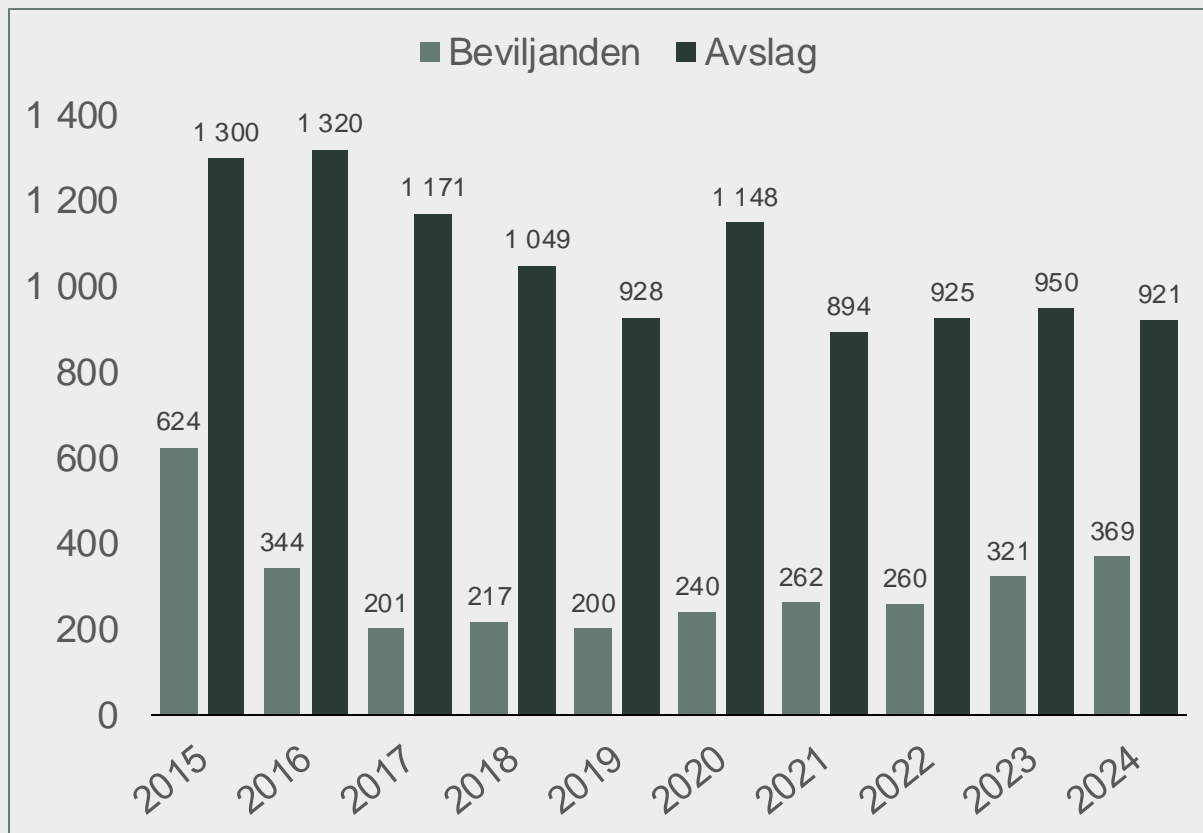
Källa: Försäkringskassan

Andelen vars statliga assistansersättning har avslutats till följd av att personen har avlidit har varierat runt 70 procent under perioden 2015-2024. Samtidigt har andelen som avslutats på grund av ett behov under 20 timmar minskat kraftigt efter 2017.

Källa: Försäkringskassan

Antal beviljanden och avslag vid förstagångsbeslut

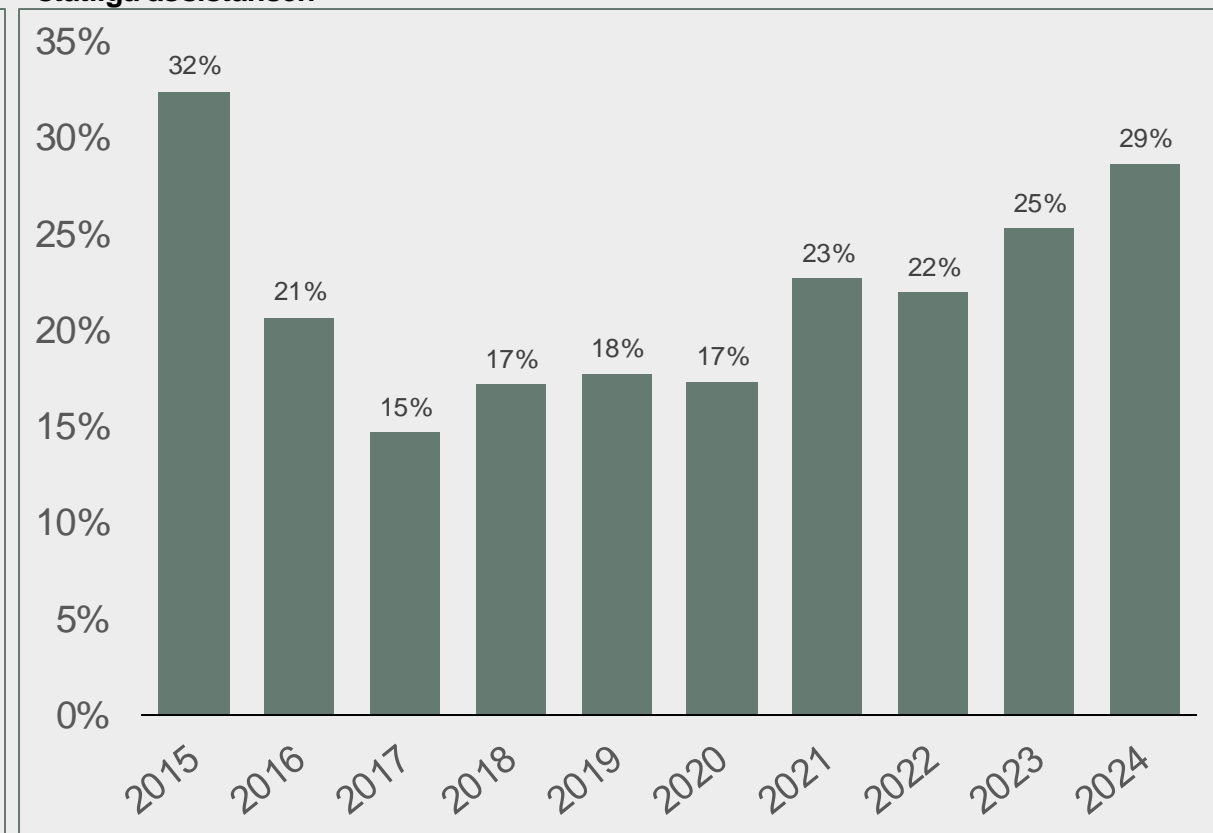
Antal beviljanden och avslag vid förstagångsbeslut inom den statliga assistansen

Antalet personer som fått ett beviljande vid förstagångsbeslut av statlig assistansersättning har minskat kraftigt under perioden 2015-2024. År 2015 fick 624 personer ett beviljande jämfört med 369 år 2024. Antalet avslag har också minskat men har legat på en klart högre nivå under perioden.

Källa: Försäkringskassan

Antal beviljanden i procent av antalet ansökningar vid förstagångsbeslut inom den statliga assistansen

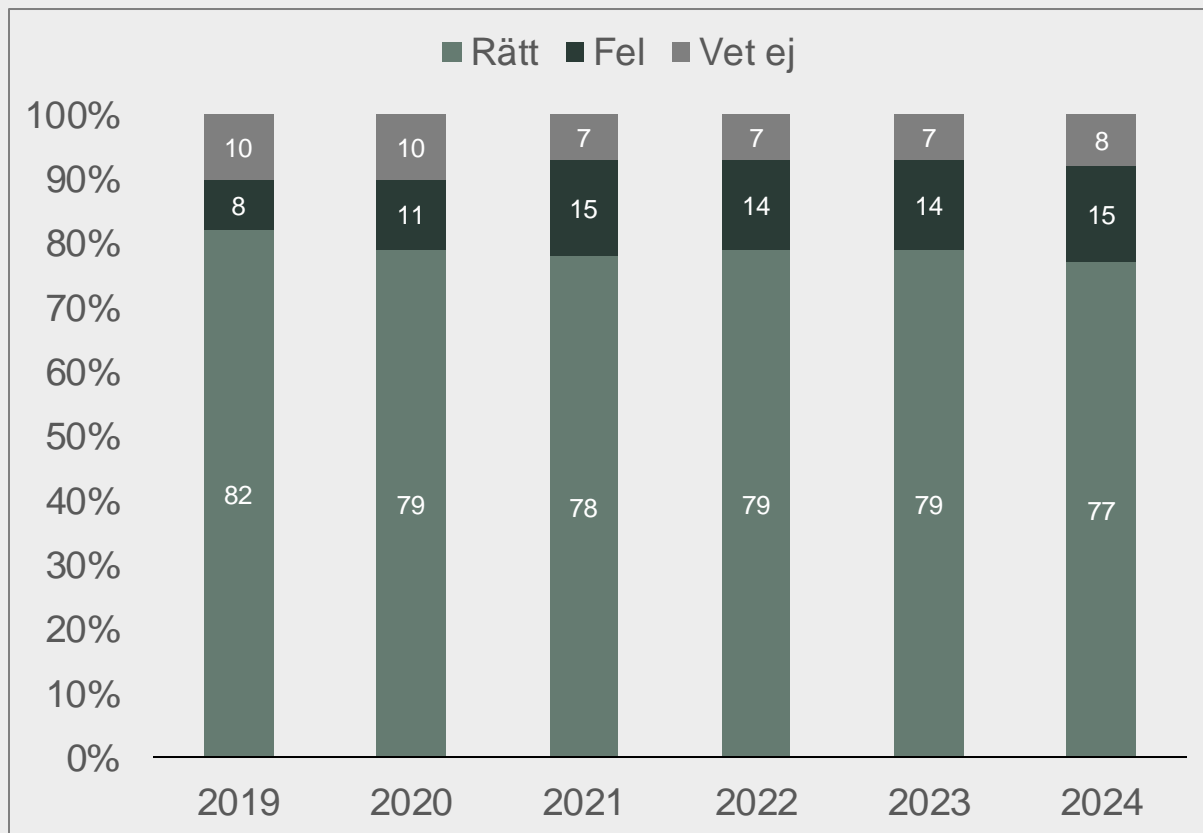

Antalet beviljande i procent till antalet ansökningar vid förstagångsbeslut inom den statliga assistansen har förändrats under perioden 2015-2024, från 32 procent till 29 procent. "Nålsögat" för att beviljas statlig assistansersättning verkar ha minskat dramatiskt. År 2005 gick det två bifall på varje avslag.

Källa: Försäkringskassan

Andel av befolkningen som anser att det är rätt att man får välja assistansutförare

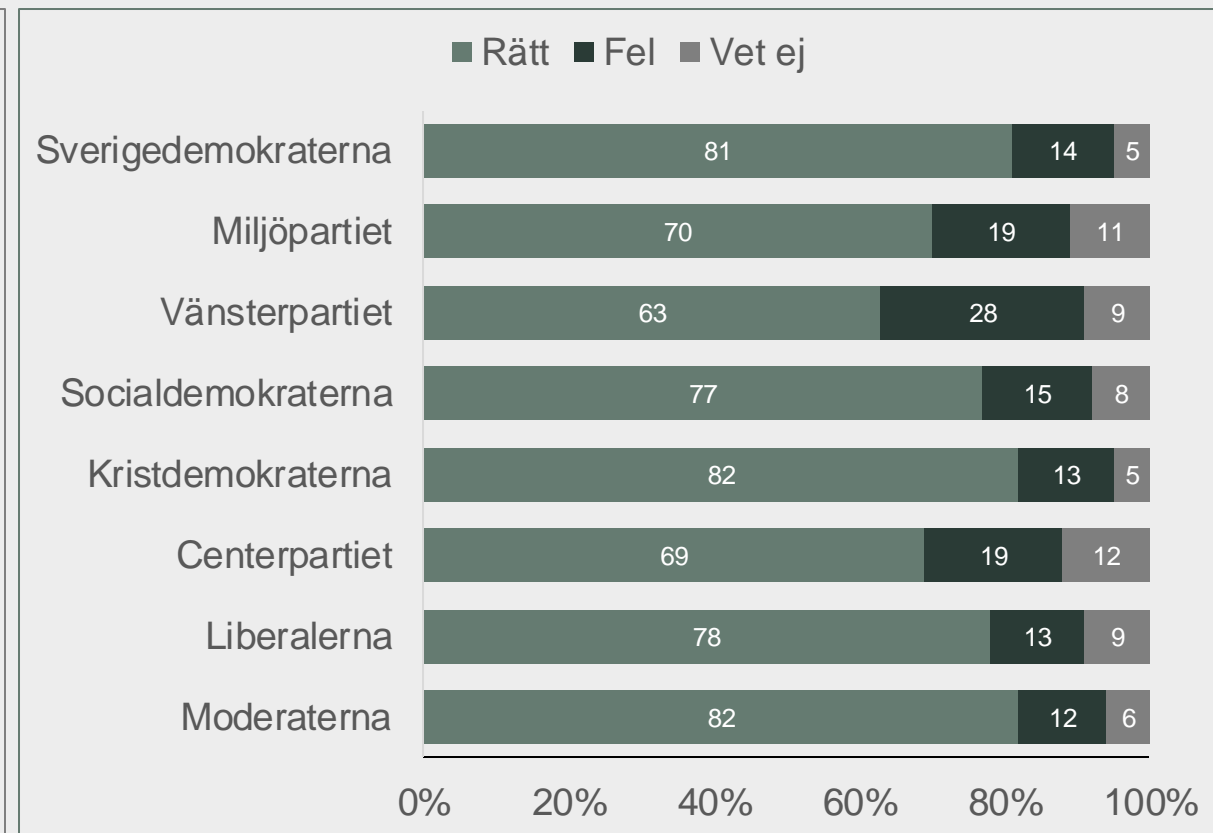
Anser du att det är rätt eller fel att man själv kan välja assistansutförare?

Stödet för rätten för brukaren att själv få välja vem som ska utföra den personliga assistansen är stark hos det svenska folket. Nästan 8 av 10 svenska tycker att brukarna ska ha den rätten. Den lilla minskning av andelen som skett de senaste åren ligger inom den statistiska felmarginalen.

Källa: Svenskt Näringsliv

Anser du att det är rätt eller fel att man själv kan välja assistansutförare (2024)?

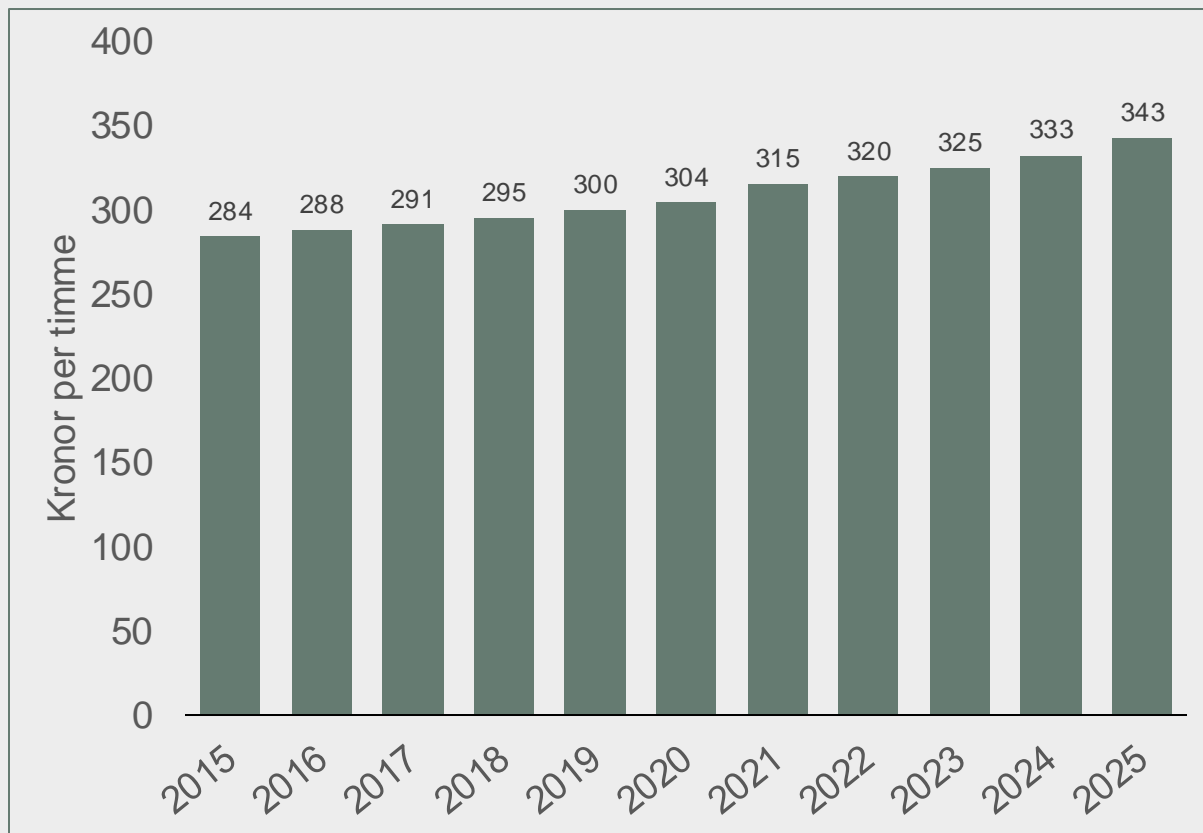
Stödet för rätten för brukaren att själv ska få välja vem som ska utföra den personliga assistansen är stark i befolkningen oavsett vilken politiskt parti man röstar på. Stöder är högst bland de som röstar på Moderaterna och lägst bland de som röstar på Vänsterpartiet.

Källa: Svenskt Näringsliv

4. Ersättning, kostnader och resursanvändning 2013-2022

Utvecklingen av den statliga assistansersättningen per timme

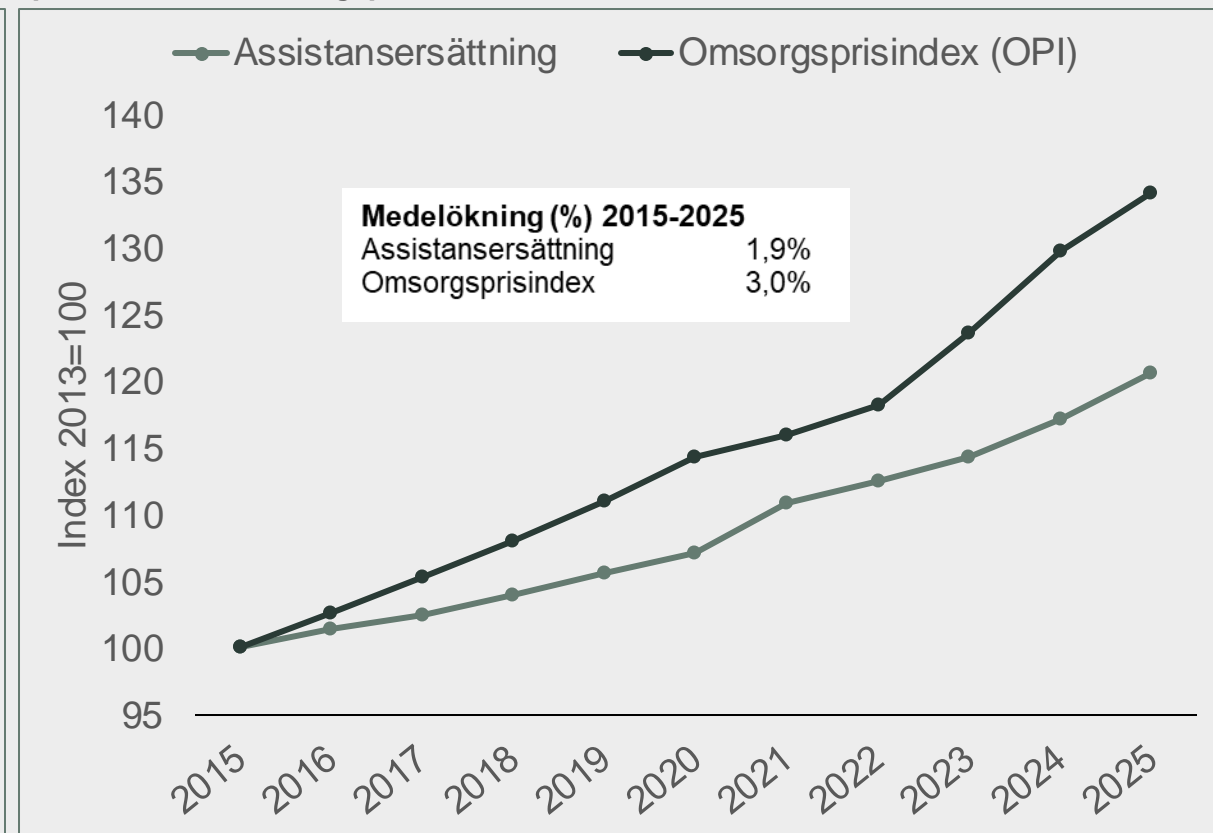
Utvecklingen av de statliga assistansersättningen i kronor per timme

Assistansersättningen per timme (grundersättningen) kommer att ha ökat från 284 kronor i timmen år 2015 till att år 2025 uppgå till 343 kronor. Det motsvarar en total ökning med 21 procent under perioden eller 1,9 procent per år.

Källa: Försäkringskassan

Jämförelse av den procentuella utvecklingen av den statliga assistansersättningen per timme och Omsorgsprisindex

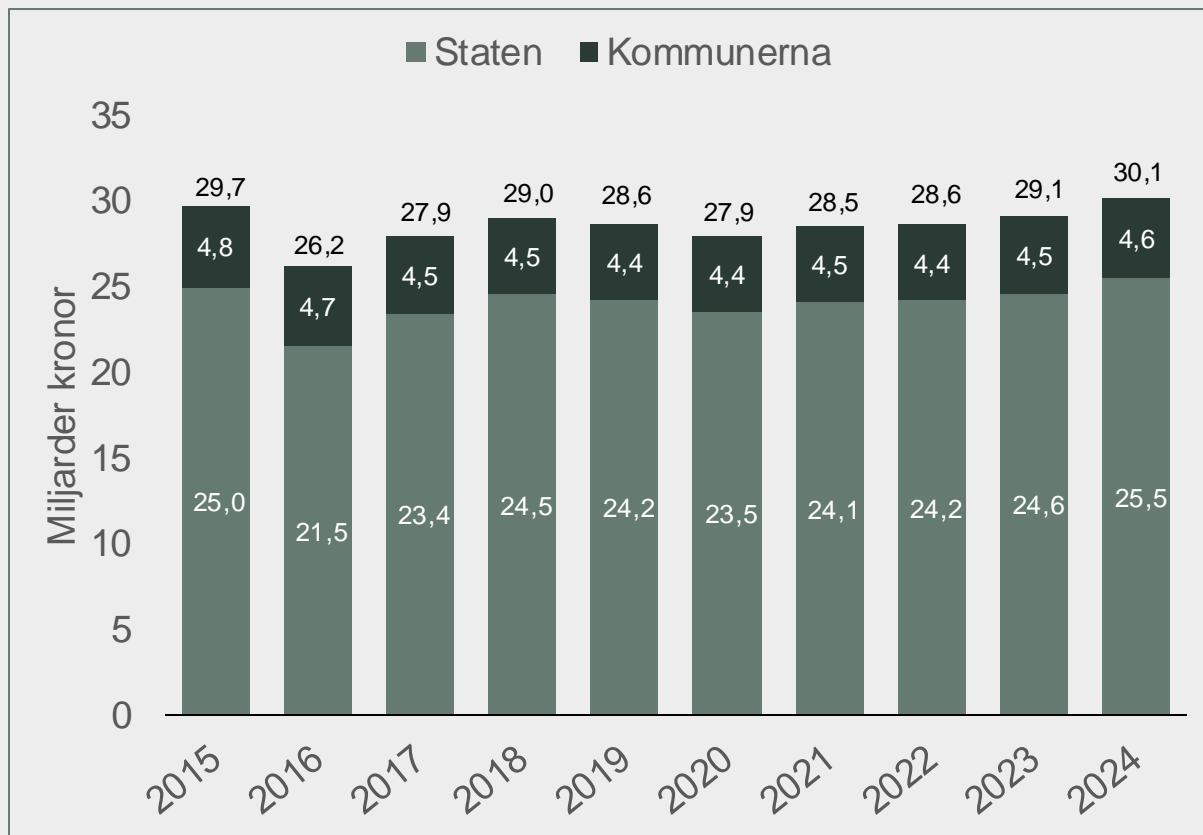

Ökningen av den statliga assistansersättningen per timme har ökat betydligt långsammare än det index, OPI, som är tänkt att användas brett för att räkna upp ersättningar inom den offentligt finansierade omsorgen. OPI kommer att ha ökat med i genomsnitt 3,0 procent perioden 2015-2025 jämfört med 1,9 procent för assistansersättningen.

Källa: Försäkringskassan & SKR

Summan och andel av kostnaderna för den personliga assistansersättningen fördelat mellan staten och kommunerna

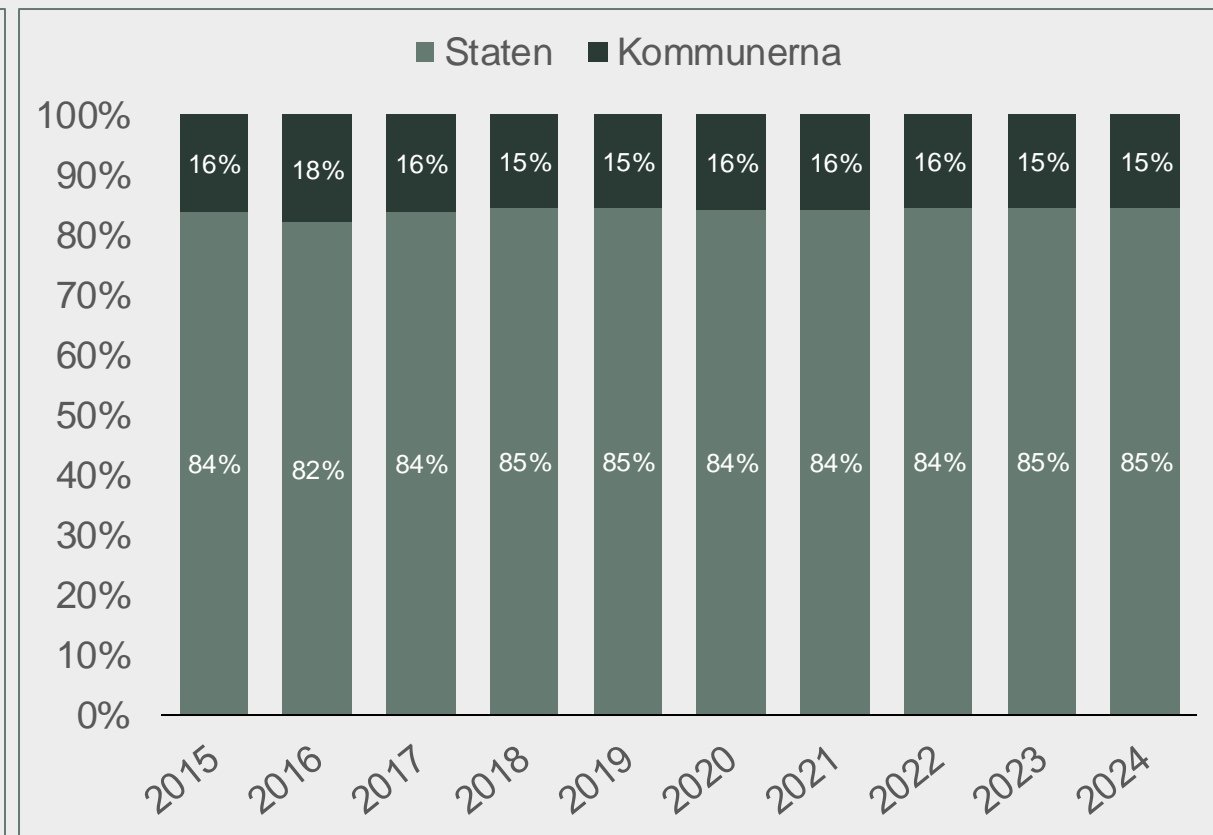
Kostnaderna för den statliga assistansersättningen i kronor fördelat på staten och kommunerna

Den totala kostnaden för den statliga assistansersättningen har varit i stort sett konstant mellan 2015 och 2024. Förklaringen är att trots att ersättningen per timme ökat med 21 procent under den perioden har det totala antalet timmar minskat med 12 miljoner.

Källa: Regeringen & SCB

Kostnaderna för den statliga assistansersättningen procentuell fördelat mellan staten och kommunerna

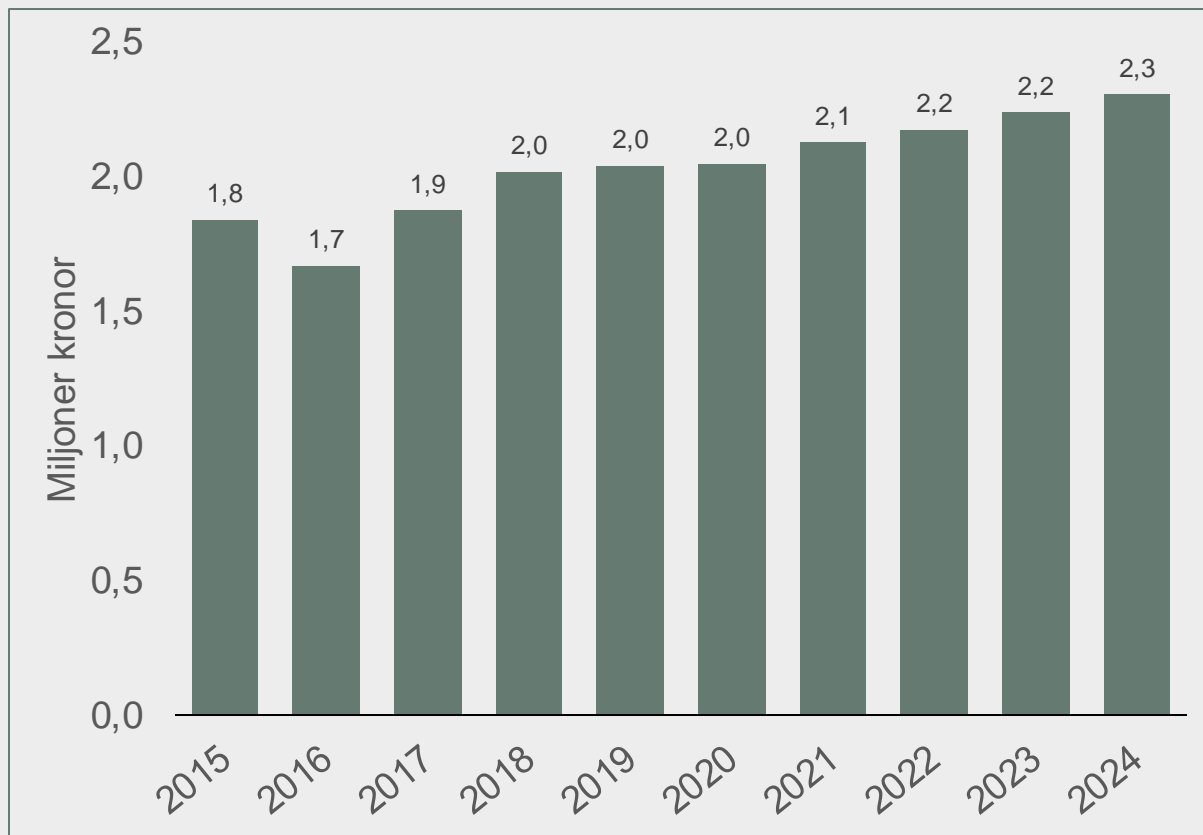

Statens andel av den totala kostnaden för assistansersättningen har ökat något under perioden 2015-2024. Orsaken är att det genomsnittliga antalet assistanstimmar per brukare har ökat och att kommunerna endast ansvarar för de 20 första timmarna.

Källa: Regeringen & SCB

Den genomsnittliga kostnaden och antalet helårsanställda per brukare

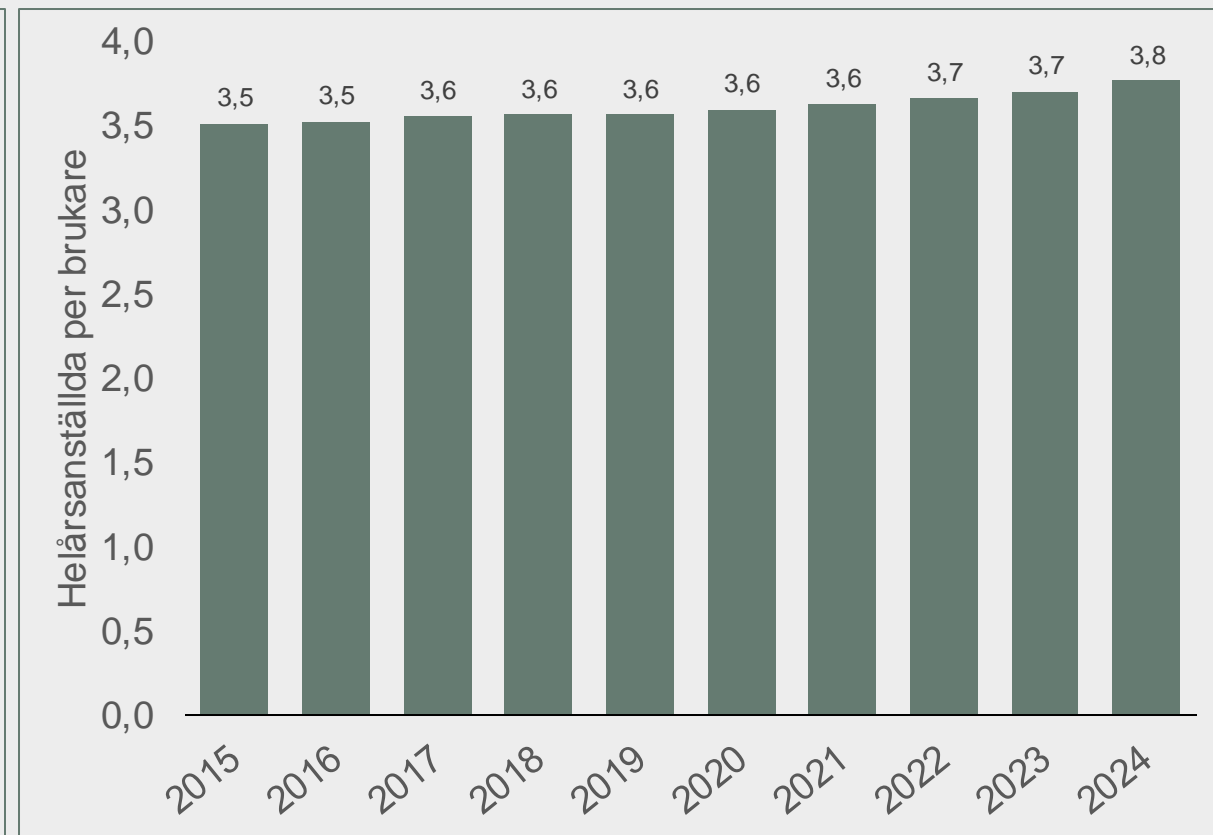
Den genomsnittliga kostnaden per brukare i den statliga assistansen

Den genomsnittliga kostnaden per brukare med statliga assistansersättning har ökat med nästan en halv miljon kronor, motsvarande 25 procent, under perioden 2015-2024. Ökningen är en konsekvens av i genomsnitt fler assistanstimmar i kombination med högre ersättning per assistanstimme.

Källa: Försäkringskassan

Det genomsnittliga antalet helårsanställda assistenter per brukare i den statliga assistansen

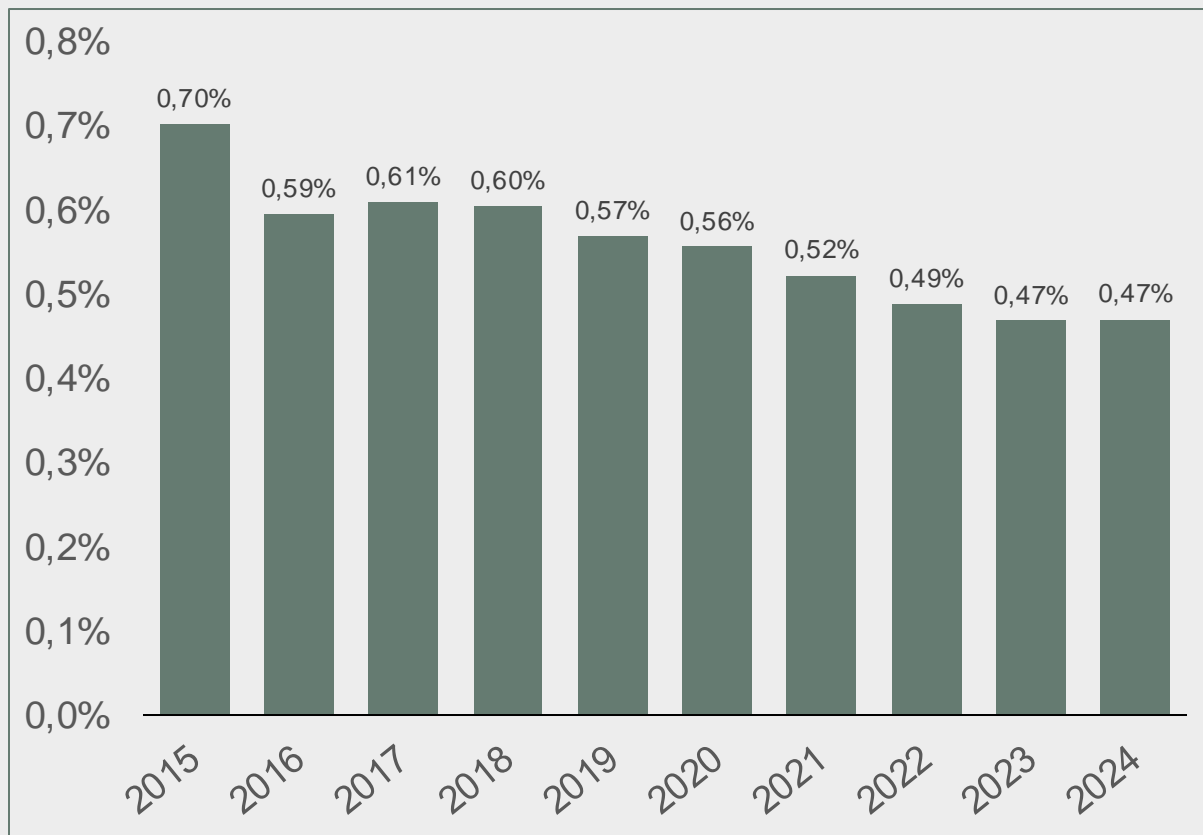

Antalet helårsanställda per genomsnittlig brukare med statlig assistansersättning har ökat med 7 procent under perioden 2015-2024. Det är en konsekvens av att det genomsnittliga antalet assistanstimmar har ökat med 7 procent.

Källa: Försäkringskassan

Kostnaden för den statliga assistansen i relation till BNP och utgifterna i statsbudgeten

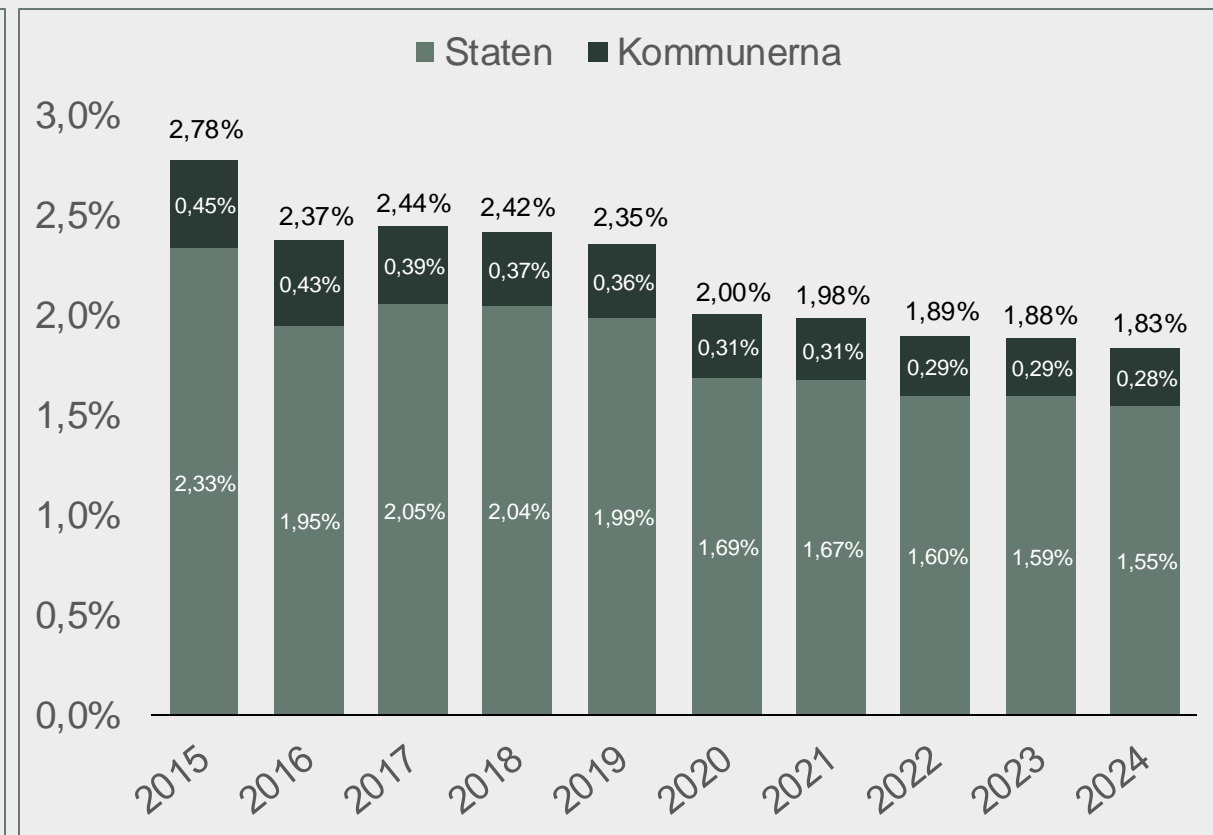
Kostnader för den statliga assistansersättning i relation till BNP

Kostnaderna för den statliga assistansersättningen har minskat i relation till värdet av den totala produktionen av varor och tjänster i den svenska ekonomin, BNP. Den har minskat från 0,70 procent år 2015 till 0,47 procent år 2024.

Källa: Försäkringskassan & SCB

Kostnader för den statliga assistansersättning i relation till statens utgifter

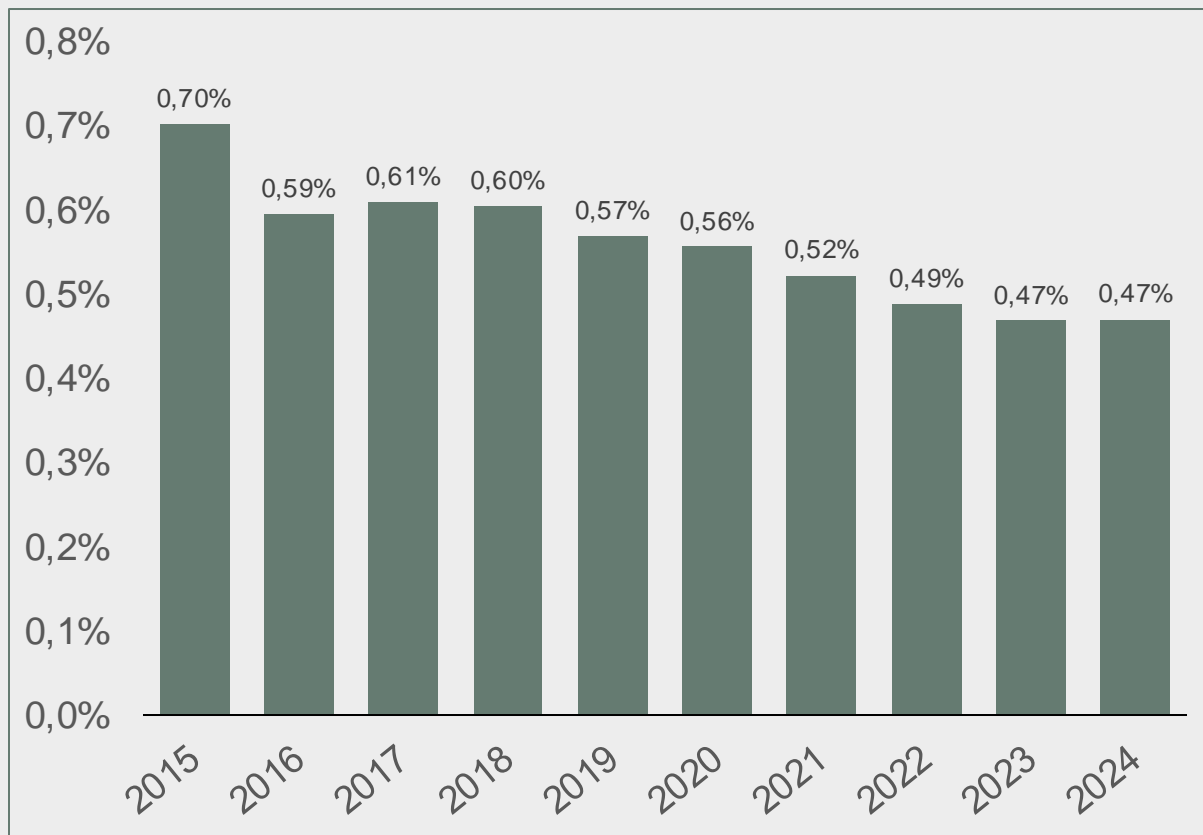

Kostnaden för den statliga assistansersättningen i relation till i statens utgifter har också minskat under perioden 2015-2024. Den är en minskning från som högst 2,78 procent år 2015 till 1,83 procent år 2024.

Källa: Försäkringskassan & SCB

Kostnaden för den statliga assistansen i relation till BNP och utgifterna i statsbudgeten

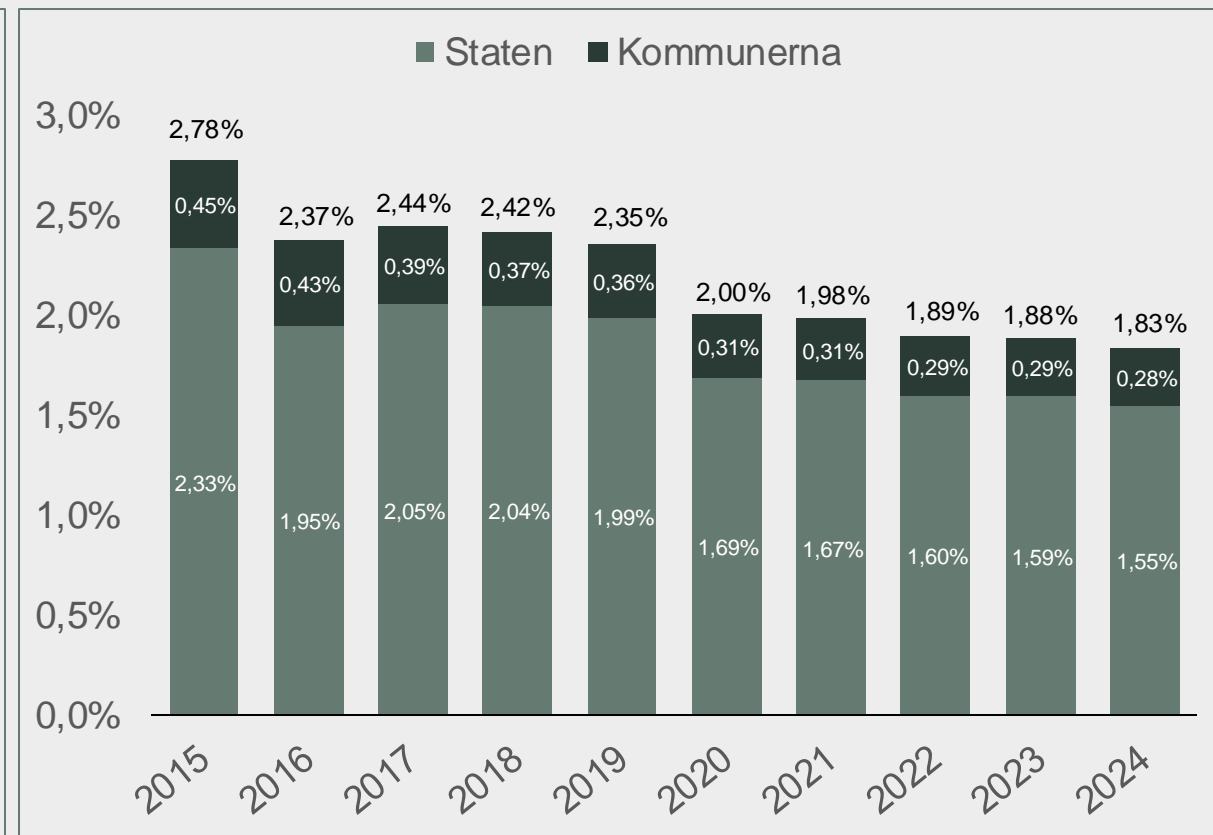
Kostnader för den statliga assistansersättning i relation till BNP

Kostnaderna för den statliga assistansersättningen har minskat i relation till värdet av den totala produktionen av varor och tjänster i den svenska ekonomin, BNP. Den har minskat från 0,70 procent år 2015 till 0,47 procent år 2024.

Källa: Försäkringskassan & SCB

Kostnader för den statliga assistansersättning i relation till statens utgifter

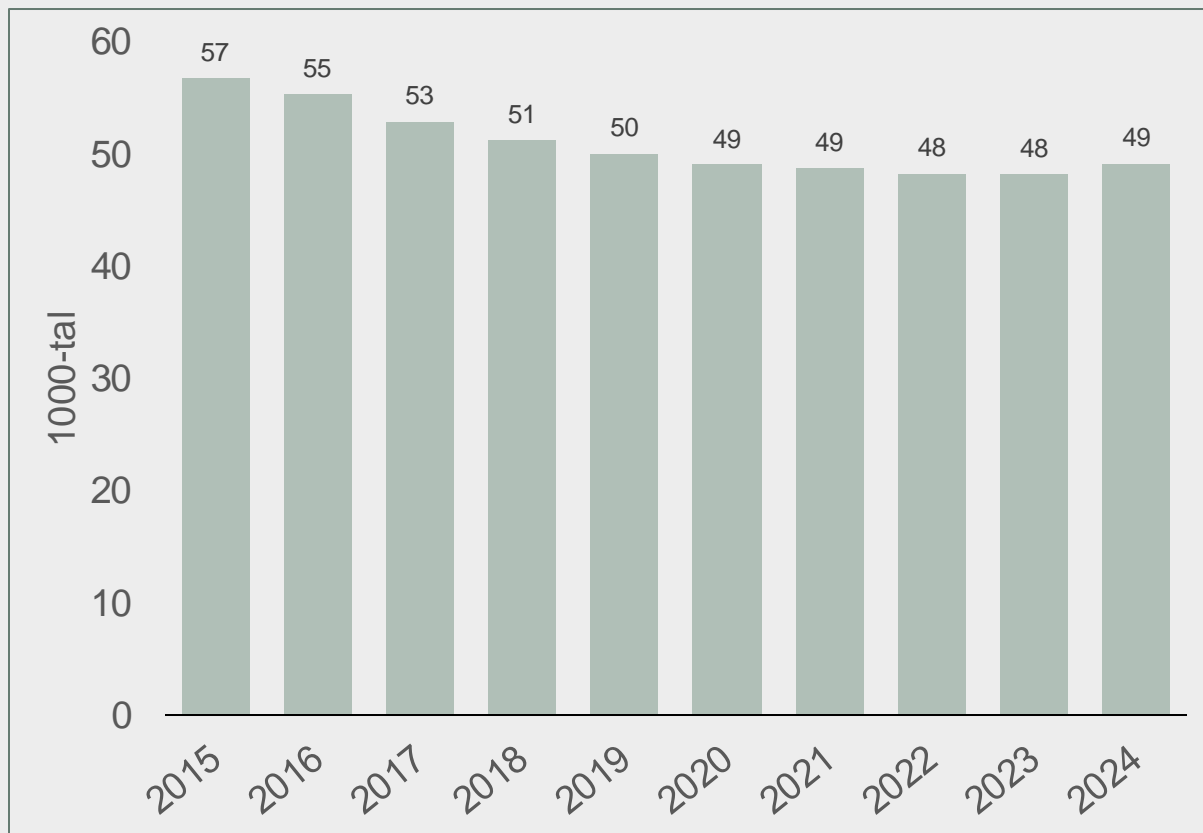
Kostnaden för den statliga assistansersättningen i relation till i statens utgifter har också minskat under perioden 2015-2024. Den är en minskning från som högst 2,78 procent år 2015 till 1,83 procent år 2024.

Källa: Försäkringskassan & SCB

6. Sysselsättning och löneläge 2013-2023

Antal helårsanställda assistenter

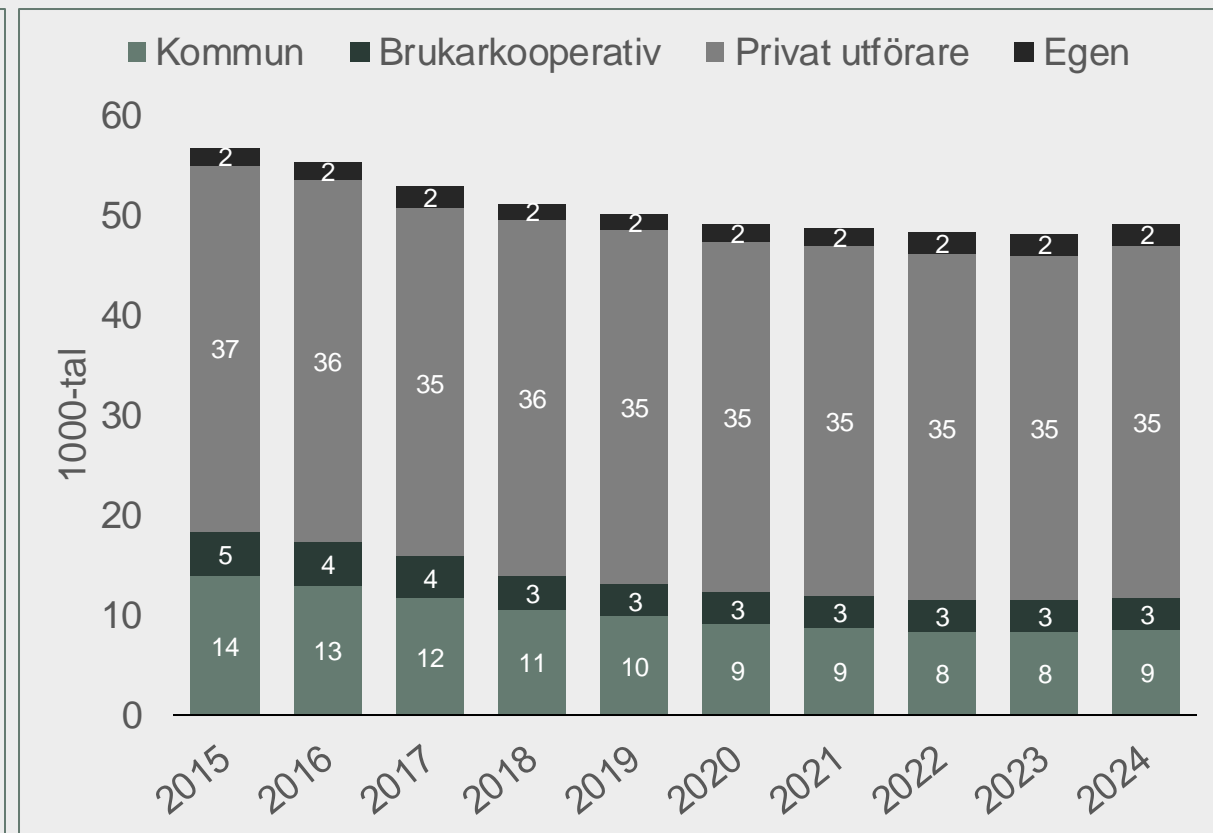
Antal helårsanställda assistenter inom den statliga assistansen

Antalet helårsanställda assistenter inom den statliga assistansen uppgick till cirka 48 000 år 2023. I och med det minskade totala antalet timmar med 15 miljoner inom den statliga assistansersättningen sedan 2015 har antalet helårsanställda minskat med 9 000.

Källa: Försäkringskassan

Antal helårsanställda assistenter inom den statliga assistansen fördela på olika utförarkategorier

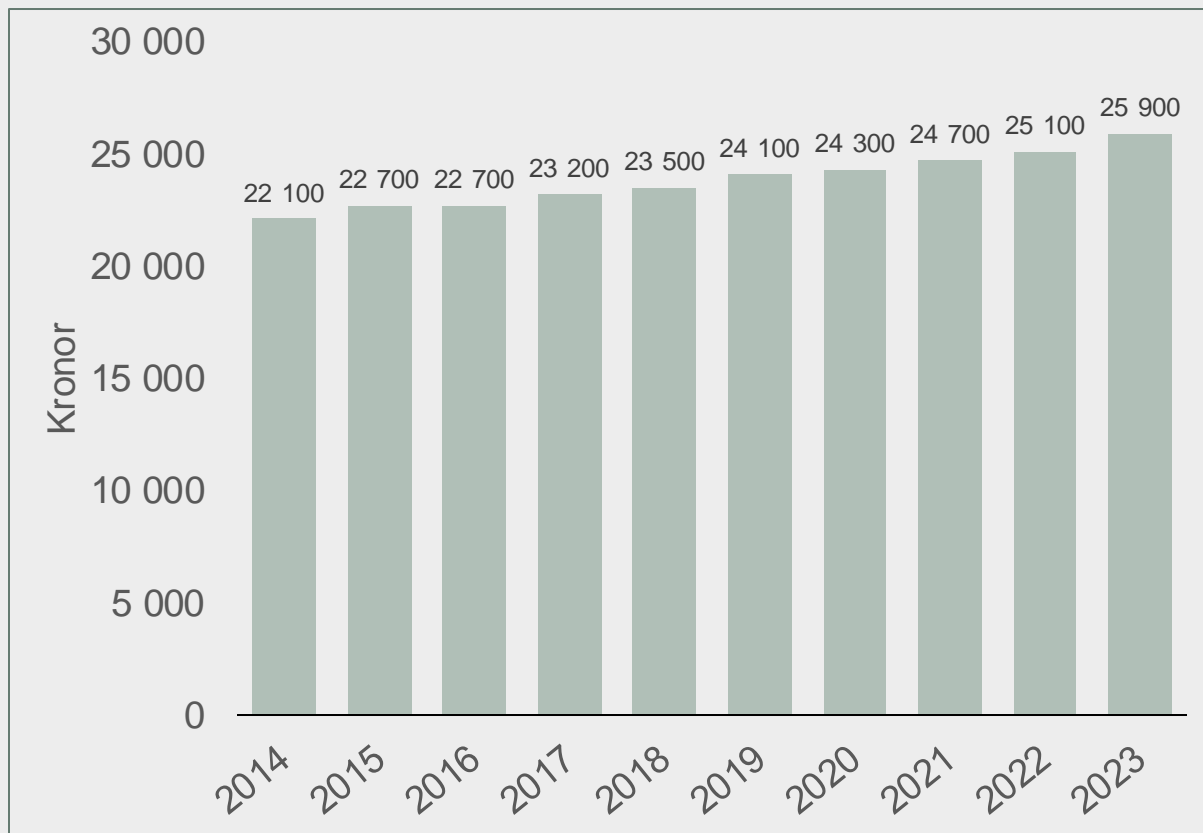

Av de 48 000 helårsanställda assistenterna så är 34 000 motsvarande 72 procent, anställda av privata utförare. Även om antalet minskat något sedan 2015 har andelen ökat, från 63 procent år 2015 till 72 procent 2023.

Källa: Försäkringskassan

Grundlön och löneutveckling personliga assistenter

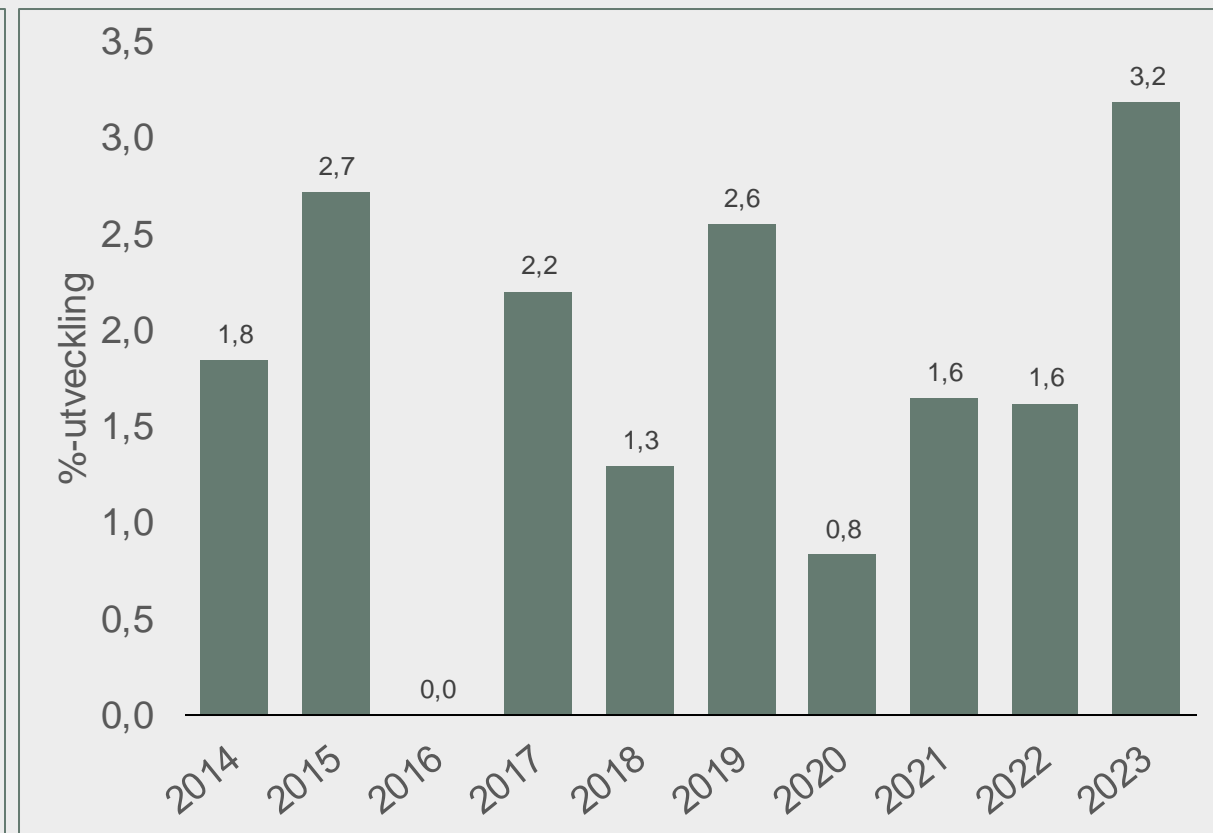
Grundlön (heltid) personliga assistenter (SSYK 5343)

Den genomsnittliga grundlönen (heltid) för personliga assistenter uppgick till knapp 26 000 kronor år 2023. Till grundlönen ska sedan läggas rörliga lönetillägg samt förmåner för att få fram den faktiska månadslönen. Den uppgick till drygt 30 000 år 2023.

Källa: SCB

Procentuell löneutveckling personliga assistenter (SSYK 5343)

Den genomsnittliga löneutvecklingen per år för de personliga assistenternas grundlön uppgick till 1,8 procent under perioden 2014-2023.

Källa: SCB

6. Vårdföretagarnas förslag för förbättring av den personliga assistansen

Arbetet i Bransch Personlig Assistans utgår ifrån Vårdföretagarnas tre fokusområden.

Förtroende

Allmänheten, brukare, kommuner och politiska beslutsfattare ska uppfatta de privata alternativen inom personlig assistans som samhällsviktig och ha högt förtroende för den.

Kvalitet

De privata assistansföretagen ska vara kvalitetsledande och kvaliteten ska vara synlig och jämförbar. Assistansföretagen ska gå i bräschen när det gäller att mäta och redovisa kvalitet.

Villkoren för vårdföretagandet

Beslutsfattare på alla nivåer ska som både lagstiftare och beställare ge alla assistansanordnare förutsättningar som präglas av förutsägbarhet, sund konkurrens och möjlighet till utveckling och innovation.

7. Viktiga frågor för Vårdföretagarna inom personlig assistans

- Ekonomi - Ge rimliga ekonomiska förutsättningar att kunna bedriva personlig assistans. Schablonersättningen måste höjas för att kunna täcka rimliga lönenivåer. Det behövs också en långsiktigt hållbar finansieringsmodell där det kommunala Omsorgsprisindexet (OPI) skulle kunna stå som en modell.
- Uppföljning och kontroll - Försäkringskassan behöver kunna göra regelmässiga kontroller av givna beslut. Men dessa måste fokusera på faktiska behovsförändringar hos den enskilde och vara framåtriktade. Inga orimliga retroaktiva beslut på grund av ändrad praxis.
- Välfärds kriminalitet – Vårdföretagarna har tagit fram en rad förslag som kan minska risken för välfärds kriminalitet. Det handlar inom personlig assistans bland annat om införande av check-in/check-out system, utred anhörigassistans och krav på att alla utförare ska tillståndsprövas, även de som driver assistansen i egen regi.
- Myndighetsutövning - Vårdföretagarna har uppvaktat regeringen om behovet av en översyn av Inspektionen för Vård och Omsorg (IVO). Inom assistansområdet gäller detta inte minst att det finns ett behov av att IVO:s besluts- och granskningsprocesser blir mer transparenta och ske i dialog med utförarna. Granskningsbeslut måste också vara proportionella. Allt för rättssäkra myndighetsbeslut.

Intressanta domar — KR = Kammarrätt

- **KR Stockholm 6260-23**

Handlar om rätten att använda assistans som man själv önskar. ”Kammarrätten anser alltså att det saknas rättslig grund för nämnden att neka en insatsberättigad utbetalning av ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för personlig assistans på den grunden att den utförda assistansen inte har utförts i enlighet med biståndsbeslutet.”

- **KR Göteborg 1798-24**

Handlar om återkrav från kommun mot utförare. ” E. E. möjliggjorde, genom sina vårdnadshavare, således att bolaget mottog det ekonomiska stöd som betalades ut av nämnden. Förvaltningsrätten bedömer att detta inte inneburit att bolaget erhållit stödet i det avseende som avses i 12 § LSS (jfr Svea Hovrätts dom i mål nr T 7622-20). Det föreligger därmed hinder för nämnden att återkräva det aktuella beloppet av bolaget. Förvaltningsrätten upphäver därför det överklagade beslutet.

- **KR Stockholm 227–24**

I målet prövades frågan om vilka moment som ska bedömas som grundläggande behov vid bland annat hjälpbehovet måltider. Personen i målet hade nedsatt förmåga att tugga maten, svälja och avgöra hur mycket som är lagom att stoppa i munnen. Personen var således i behov av hjälp för att reglera tuggstorlek och tempo, praktisk hjälp med att dela maten samt muntligt stöd vid användning av bestick. Behovet av muntliga instruktioner blev mer omfattande ju längre tid måltiden fortgick. Eftersom behovet avsåg såväl praktiskt som muntligt stöd för att kunna genomföra en hel måltid skulle hjälpbehovet bedömas som grundläggande enligt kammarrätten.

Intressanta domar — KR = Kammarrätt

- **KR Stockholm 3200–24**

Målet behandlade det grundläggande behovet förebyggande stöd vid psykisk funktionsnedsättning. Av läkarutlåtande framgår det att barnet har svårt att förstå faror samt var mycket hyperaktiv, impulsiv och aggressiv. Även vid intyg från habiliteringen framgår det att barnet ofta får utbrott och skadar sig själv och andra; varför det finns ett behov av omedelbar närhet. Vidare angav skolan att han ofta får utbrott genom att han är utåtagerande och att det finns ett behov av att erfaren och kunnig personal är ständigt närvarande. Av såväl föräldrar som skolpersonal har behovet emellertid beskrivits annorlunda än att en vuxen behöver befinna sig i hans omedelbara närhet. Trots motstridiga uppgifter bedömde kammarrätten att barnets behov av tillsyn utgjorde ett grundläggande behov mot bakgrund av att utebliven tillsyn skulle kunna resultera i så allvarliga risker som lagen avser att förebygga.

- **KR Stockholm 2480-24**

Frågan i målet var huruvida en 12-årig flicka ansågs ha ett sådant behov av förebyggande stöd som ett grundläggande behov att hon skulle anses ha rätt till assistansersättning. Av det medicinska underlaget framgår att flickans funktionsnedsättning medför hyperaktivitet, impulsivitet och mycket kraftiga utbrott. De kraftiga utbrotten sker ett par gånger per vecka och låsningar inträffar flera gånger per dag. Hon var således i behov av konsekvent vuxenstöd som förutser hennes agerande för att undvika låsningar och ständig tillsyn eftersom hon inte kan utgöra en fara för sig själv och sin omgivning. Kammarrätten konstaterar att flickans utbrott är mer vanligt förekommande i vissa situationer, men att det utagerande beteendet också är impulsivt och svårt att förutse. Trots att föräldrarna har angett att hon kan befinna sig inom hörhåll ger utredningen, enligt kammarrätten, sammantaget stöd för att hon under all vaken tid är i behov av löpande och aktiv tillsyn av någon som befinner sig i hennes omedelbara närhet. Kammarrätten fastslog att behovet av tillsyn all vaken tid skulle bedömas som grundläggande

- **KR Sundsvall 773-24**

I målet prövades frekvensen av epilepsianfall inom ramen för det grundläggande behovet om löpande stöd under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd. Personen i målet var i behov av hjälp genom medicinering vid epilepsianfall med ett ungefärligt intervall om en gång i månaden. Personen hade även mildare anfall veckovis som inte krävde medicinering. Personen hade inte förmåga att uppmärksamma sin omgivning på epilepsianfallen, varpå kammarrätten konstaterade att personen var i behov av regelbunden uppsikt genom omedelbar närhet för att de månadsvis allvarliga anfallen skulle kunna upptäckas och avbrytas genom medicinering. Kammarrätten fastställde således att personen hade ett behov av löpande stöd under större delen av dygnet eftersom personen inte kunde tillkalla hjälp även om allvarligare anfall som kräver medicinering enbart inträffade månatligen.

Intressanta domar — KR = Kammarrätt

- KR Göteborg 1736–24

Målet prövade huruvida den enskilde ska anses ha rätt till tillsyn och motiverande insatser. Målet berörde ett barn med flertalet diagnoser, däribland autism och hydrocefalus som inneburit att en shunt har behövts opereras in. Vad gäller frågan om tillsyn framgår det av utredningen att barnet, till följd av sina samverkande diagnoser, har ett behov av kontinuerlig tillsyn och stöd för att undvika skador. Pojken ansågs vara i behov av ständig närvaro av en annan person när han är uppe och går då ett fall eller ett slag mot den inopererade shunten kan medföra svåra komplikationer för honom som kan kräva sjukhusvård. Kammarrätten konstaterade att pojken hade ett behov av tillsyn som annat personligt behov. I fråga om motiverande insatser ansåg kammarrätten att den tid som nämnden har beviljat för grundläggande behov i samband med tandborstning, dusch och toalettbesök skulle vara tillräcklig för att även omfatta åtgärder för att förmå pojken att ta emot stödet. Ytterligare tid för motiverande insatser beviljades således inte.

- KR Sundsvall 550-24

Målet berörde frågan om omfattningen av rätten till personlig assistans där bland annat det grundläggande behovet förebyggande stöd vid psykisk funktionsnedsättning prövades. Personen i målet hade svårt för plötsliga ljud och förändringar. Han blev lätt frustrerad och upprörd och kan börja skrika och slå sig själv. Han har även vid något enstaka tillfälle slagit en annan brukare på den dagliga verksamheten. Det utåtagerande beteendet handlade i huvudsak om att han slår och sparkar på väggar och saker och skriker. Han har även gjort sönder saker vid flertalet tillfällen. Kammarrätten gjorde bedömningen att hans tillsynsbehov inte var av sådan karaktär och omfattning att det skulle bedömas som ett grundläggande behov. Frekvensen på ingripanden eller allvarlighetsgraden på de skador som riskerades ansågs inte vara av sådan art och omfattning som lagen anser.